

Література та життя

Література и Жизнь



ГАЗЕТА КОНГРЕСУ ЛІТЕРАТОРІВ УКРАЇНИ

№ 2, жовтень 2007

РЕДАКЦІЙНЕ

ВИ «БОРЦІ» ЧИ «ВИБОРЦІ»?

Очевидно, дехто помічав, наскільки поменшало на наших вулицях живих, красивих облич, світлочолх голів. Все частіше під черепом вгадується якась механічна коробка передач, а не "думавка". Навіть у гарненьких дівчаток очі нерідко порожні, а у молодиків бритоголовість зовсім не гарантує сократівського чола.

Мабуть, саме такими двоногими "нумерами" (термін Замятіна з його антиутопії) легше маніпулювати - і на "хвірмі", яка зазвичай хоч на півслова має англійську назву, і в політиці, і в культурі. Саме в царині культури вже випірнули на перші ролі "девочки" безсловесного подіуму, всілякі "міс" і "місочки", що не знають жодної мови, та інші шоу-бізнесові "звірки", представники "мистецтв", позбавлених будь-якого внутрішнього змісту, семантики та чуттів.

Рівно 20 років тому нобелівський лауреат Йосип Бродський начебто просто, але насправді мудро сказав: "Лучшее, чем обладает каждая нация, это ее язык. Лучшее в каждом языке, конечно же, созданная на нем литература. И лучшее в любой литературе - поэзия".

Але у нас, якщо трохи перефразувати вождя пролетаріату, "важнейшим из искусств является..." поппа, про що красномовно свідчить наш телеекран. І навіть у радники Президента беруть або автора естрадних текстів, або їх виконавицю.

Чого ж з політиків підтримувати людям з чуттями, мислячим митцям? Принаймні, варто підтримувати тих, хто хоч якось опікується культурою, літературою, мистецтвами, що вирощують душу та наповнюють її.

Редакція "ЛЖ" наголошує на тому, що все створене в Україні під цим небом належить цій землі незалежно від мови, якою пише автор.

Не так важливо, при чієм президентстві впаде, перетвориться на руїну храм Спасу на Берестові у Лаврі, в якому поховано не лише дітей Володимира Мономаха, а й самого князя Юрія Долгорукого. Загроза знищення цього храму в зв'язку з безсоромним будівництвом біля нього шестиповерхового готелю зараз надзвичайно велика. Разом з древніми стінами можуть зникнути й вишукані фрески - вдумаймося - XII століття! Але якщо, не дай Боже, така біда станеться, то треба, щоб і Президент, і мер міста за це несли повну відповідальність - от тоді у нас буде справжня країна.

До речі, над Лаврою, як і над Софією Київською, нависла серйозна загроза виключення зі списку світової спадщини ЮНЕСКО. Бо, зі свого боку, "бандос-командос" відщипують від них шматки землі та будують собі хорони, а влада відповідно закриває на все очі, не виконуючи необхідних вимог ЮНЕСКО. От таке ганьбище!

Тож думаймо, щоб нас остаточно не перетворили на біороботів, на безмозглий електорат. Та об'єднуємось, зокрема, й навколо "Літератури та життя", щоб разом протистояти безголов'ю та бездуховності. Варто запитати себе та колег: ви - борці чи виборці?

У дійсно демократичних країнах жодні вибори не є фатальними. Країна не зазнає краху у будь-якому випадку, незалежно від того, яка партія перемає. А у нас кожні вибори - то жереб, вирішується доля. Отож мріємо про часи, коли можна буде просто жити, а не боротися, коли на питання: "Ви - борці, чи виборці?" можна буде з чистим серцем відповісти: "МИ - ГРОМАДЯНИ!".

НА ФОРУМІ ГАЗЕТУ РОЗХАПАЛИ, АЛЕ...

Приїзд Президента країни наступного дня забрав у видавців та тисяч книгоманів, яких до вечора не пускали в Палац мистецтв, найкращий суботній час.

Майже 60 зарубіжних письменників і добра сотня наших, близько 600 видавництв та книготоргових фірм зустрілися на львівському Форумі видавців - найбільшому в Україні святі книжників, якому давно вже тісно стало у Палаці мистецтв. На відкритті форуму Катерина Ющенко гарно сказала, що це "справжнє свято української книги", яке з кожним роком росте. До речі, вона сама долучилася до свята і як перекладач книги для дітей з англійської. Але за іронією долі на заваді свята потім став саме близький родич Катерини Ющенко.

Президента країни очікували на форумі перед обідом в суботу - в цей день традиційно найбільший наплив людей. Тож для видавців - найзолотіший час. Але... всі входили та виходили перекирили, і тисячі книгоманів з купленими вхідними квитками за 2 гривні не могли потрапити до Палацу, якого окрім залізного паркану в цей день оточував ще й живий паркан сек'юриті. А видавці, які на той момент вибігли перекусити, теж не змогли повернутися до своїх стендів. Зірвалися десятки зазвичай призначених презентацій, автограф-сесій, зустрічей з письменниками. А читачі-покупці - студенти й пенсіонери - годинами простоювали, вдивляючись в щільні спini охоронців у цивільному та в офіцерській і генеральській формі, тихо і вголос кленучи творців такої халяпи. Президент запізнився більш як на дві години, зайшов до Палацу, помахавши людям близько п'ятої. А тепер довелося людям чекати знову ж навісточки, поки він виїде й поїде.

Ми розуміємо, що Президента треба охороняти і дотримуватись заходів безпеки, але ж при цьому не можна так безсоромно зазіхати на інтереси тисяч співвітчизників, які протягом року відкладали із зарплатні, щоб придбати на форумі більше новинок. Один з представників столичного видавництва "Факт", попри притаманну йому тактовність, різко висловився: "Та пішов він!.. Вкрав наш краший час".

Люди змогли зайти до Палацу лиш на початку сьомої, коли кортеж відгазував звідти, але... всього на кілька хвилин, бо робочий час форуму вичерпався. Чотири поверхи Палацу з сотнями книжкових стендів за ці хвилини навіть спортсмену обігнати неможливо.

Добре, що "Література та життя" з'явилася на світ на два дні раніше, і ще в п'ятницю нашу газету на форумі буквально розхапали. А за добу багато хто з відомих літераторів вже прочитав і поділився враженнями (це можна побачити й на фото).

Ст. Бондаренко



На знімках знайомляться з першим номером газети: прозаїк Борис Гумєнюк; поет Ігор Павлюк (праворуч) з молодими видавцями; шевченківський лауреат Ярема Гоя.



ВСЕУКРАЇНСЬКА

ТВОРЧА СПІЛКА

"КОНГРЕС ЛІТЕРАТОРІВ УКРАЇНИ"

ПРЕЗЕНТУВАЛА У КИЄВІ ГАЗЕТУ "ЛІТЕРАТУРА ТА ЖИТТЯ"

"Самим фактом появи як газети, так і Конгресу ми перекреслюємо штучну монополію, яка утворилася в нашій країні в царині літератури, бо монополія в сфері культури - сила більш руйнівна, ніж в будь-якій іншій, з економікою включно", - сказав під час презентації газети, що проходила в УКРІНФОРМі, голова Конгресу літераторів України Юрій Каплан.

За словами Ю. Каплана, газета вже була представлена у Львові, де отримала високу оцінку читачів. Видавці планують, що "Література та життя" буде виходити двічі на місяць. Кожний номер складатиметься з 12 сторінок формату А3. Наклад газети має становити 5 тисяч примірників, а видавці планують збільшити його вже найближчим часом.

У свою чергу, головний редактор газети "Література і життя" Станіслав Бондаренко додав, що за допомогою цього видання члени Всеукраїнської творчої спілки хочуть оживити нормальний літературний процес.

Видавці газети "Література та життя" наголосили на тому, що вона не міститиме в собі матеріалів на політичну тематику. Вони також пообіцяли, що у газеті міститимуться ексклюзивні інтерв'ю з відомими талановитими діячами української літератури і культури.

У презентації також брали участь члени редколегії Лариса Скорик, Петро Толочко, автори першого номеру. (Інформація УКРІНФОРМ)

У НОМЕРІ

НЕЗАБУТНІ



Убієнний
Валерій Марченко
та його жива мама.
стор. 7

ЛІТЕРАТУРА БЕЗ КОРДОНІВ

Жорж
Нива:



"Від Солженіцина до
Сорокіна - безодня"
стор. 4

ПО СТОРІНКАХ НОВОГО ВИДАННЯ

Поетичні
свідчення
трагедії
стор. 6

ЕКСКЛЮЗИВ



Михайло Ножкін:
актор, пісняр чи поет?
стор. 10

СЛОВО ШЕВЧЕНКІВСЬКИМ ЛАУРЕАТАМ:

Евгену
Пашковському та
Ігорю Римаруку
стор. 5

ВСЕУКРАЇНСЬКА ТВОРЧА СПІЛКА "КОНГРЕС ЛІТЕРАТОРІВ УКРАЇНИ" ПРЕЗЕНТУВАЛА У КИЄВІ ГАЗЕТУ "ЛІТЕРАТУРА ТА ЖИТТЯ"

Пропонуємо читачам відгуки на перший номер нашого видання

Ларисі Уорі Скориківичу!
Враховуючи тимчасове зв'язання, щоб
також підтвердити свого повагу до Вас та
заохотити від виконання роботи - пер-
шого номера (якщо можете пошлювати
"перший тираж") газети ЛЖ.

Скажу по-правді, це перша газета, яку я дочитав до вихідних даних включно, не минувши жодного матеріалу. Серед них не міг вирізнити жодного за пізнавальною привабливістю та авторською майстерністю. В тому бачу досвід редактора, бо при подібному враженні від прочитаного, матеріали, тим не менше, різні. Вочевидь їх зміст і місце розташування в номері вдало збігаються.

Безперечно, як завжди блискучою є Лариса Скорик. Так писати може лише справжній, не лакований інтелігент-патріот, котрому болить українська справа, котрий до теми мови ставить не як кон'юктурник, а як знавець. Спасибі їй!

Інші публікації характеризувати не стану - не мій фах. Скажу лише, що в них проглядається та ж редакторська рука, знання літературного середовища в його розвитку, внутрішніх взаєминах. Гадаю, навряд чи хтось інший, крім Вас, в них краще розбирається.

Переконаний, Ви просто зобов'язані якомога частіше про подібне писати (друкувати), тим паче, що такі нариси найкраще збігаються з враженою в назві газети її суттю.

Добре, думаю, що Ви не використовуєте видання для своєрідного "зведення рахунків" з лінією керівництва "канонічної спілки". Час розсудить, розставити оцінки. А те, що Ви робите, - добрий жест до об'єднання усіх літераторів, саме по собі діло святе, його всеодно колись слід розпочинати.

Кращого Вам ніколи.

23.09/07
Р.С. Газету з би поставив на передплату. З Вами у неї
велика перспектива.

Це газета особистостей для особистостей.

Микола Шудря, лауреат національної премії ім. Т.Г.Шевченка

Газета без будь-якої політичної кон'юнктури відображає історію української літератури та її сучасний стан... Додає тверезості читачам матеріал «Срібняки для перевертнів». Подальших вам перемог!

Ігор Римарук, лауреат Національної премії ім. Т.Г. Шевченка

Пане Каплан, продовжуйте.

Вадим Скуратівський

Газета "Література та життя" - видання, якого особисто я чекала давно. Матеріали цікаві від першої до останньої сторінки. Особливо відрадно, що глибоко висвітлюються завдання літератури для дітей. Газета повністю відповідає назві.

Валентина Усенко, голова Правління Дитячого Фонду України

Видання на часі. Особливо зачепили за живе статті морально-духовного змісту.

Ольга Успенська, головний спеціаліст з питань культурно-просвітницької роботи Федерації профспілок України.

Добре, що найболючіше питання - питання мови - піднімається не декларативно, а зримо і на конкретних живих прикладах. Хотілося б, щоб продовження було такого ж рівня, як в першому номері.

Леся Білаш, заслужений журналіст України

КУЛЬТ НОВИНИ

МОГИЛА ПЛУЖНИКА З'ЯВИЛАСЯ НА БАЙКОВОМУ

Від 3 жовтня на Байковому кладовищі з'явилася могила видатного українського поета Євгена Плужника, який загинув у таборі ГУЛАГу на Соловках 1937 року.

Саме звідти нещодавно привезли землю, в якій було поховано поета. І тепер всі співвітчизники матимуть у Києві ще одне місце для того, щоб вклонитися одному з найкращих поетів "розстріляного відродження".

Цю благородну справу перепоховання організував член редколегії "ЛЖ", відомий кіносценарист і поет, шевченківський лауреат Леонід Череватенко. Разом з ним напередодні побував на Соловках і український священник, який тепер в присутності відомих в Україні людей провів на Байковому молитву біля свіжої могили поета.

Влас. інф.

ПОДАРОК МОСКОВСКИМ ГОСТЯМ

В Доме Кино в рамках поетического фестивалю "Каштановый дом" состоялся вечер, посвященный творчеству Арсения и Андрея Тарковских. На вечере присутствовала дочь поэта Марина Арсеньева и замечательная актриса Маргарита Терехова, снявшаяся в культовом фильме Андрея Тарковского "Зеркало". Юрий Каплан вручил гостям из Москвы подарок - Библийскую антологию (в ней Арсений Тарковский представлен солидной подборкой) и первый номер газеты "Литература и жизнь" со статьей о вечере Арсения Тарковского, проведенном Конгрессом литераторов Украины в день 100-летия поэта. В статье, в частности, сообщается об учреждении ежегодной премии им. Арсения Тарковского за наибольший вклад в развитие русской поэзии Украины.



Влас. інф.

На снимках:

- кадры из кинофильма Андрея Тарковского "Зеркало";
- Марина Тарковская принимает подарки (фото Александра Лукьяненко).



ТРОЯНДИ Й ВИНОГРАД ГОЛОСІЇВСЬКОЇ ОСЕНІ

У Музеї Максима Рильського прозвучало свято "Голосіївська осінь", яке відбувається вже 30 років поспіль. А цього року його було присвячено 50-річчю від часу написання збірки метра української поезії "Троянди й виноград".

Вступне слово до свята - "Збірка "Троянди й виноград" як повернення поета до самого себе" - виголосила директор Музею Вікторія Колесник. Вірші Максима Тадейовича зі збірок останніх років життя, що були написані саме тут, в Голосіїві, прочитав народний артист Борис Лобода.

Зі спогадами про свого вчителя виступив учень Максима Тадейовича - Олексія Ющенко. До речі, цього року на честь 90-річчя Олексія Яковича йому присвоєно рідкісне звання "Світоч української літератури".

У святі також взяли участь досвідчені та молоді автори співаної поезії. Про витоки цього мистецького жанру цікаво розповів український бард Едуард Драч. Співали сучасні українські кобзарі та барди Олександр Музика, Леся Рой, Володимир Пироженко, Кирило Булкін.

Суголосно "Голосіївській осені" перед гостями виступив київський театр поезії "Мушля" під керівництвом Сергія Архипчука з виставою "Для блакитнокрилої плавби", яку створено за ліричними віршами Рильського.

Останньої вересневої суботи свято продовжилося: цікаво виступав Шевченківський лауреат Михайло Слабошпицький, із захопленням слухали вірші поетів Станіслава Бондаренка та Валентини Давиденко, а ще лилася жива класична музика з історичного роялю, який дістався Максиму Тадейовичу у спадок від друга Михайла Семенка. Під деревами, посадженими колись самим Рильським, пили чай, пригощалися яблуками з його саду та хмільними плодами винограду. Представник "Літератури та життя", подарувавши всім присутнім примірники газет, виголосив тост за те, щоб дерева Рильського, його троянди й виноград буяли й плодоносили вічно.

*Ірина СТРЕЛЬНИКОВА,
режисер*



БАСТІОНИ БАСЫРОВА

Валерію Басирову - шістьдесят! Сьогодні, звучить непривично. Єсть люди, які існують як за межами віку і обставин. Вони увічнені в житті, люблять свою справу і вірять в неї. Ні тяготи часу, ні сум'яття життя звичайно не роблять їх серце холоднішим і старшим. Вони незмінно молоді і так же, як в юності, нескорістні в думках і почуттях. Поет, прозаїк, перекладач, видавець, член союзів журналістів і письменників України, Союзу письменників Криму, учасник видавництва "ДОЛЯ", а з лютого нинішнього року ще і директор Всеукраїнського державного поліграфічного видавництва "Таврія" Валерій Басиров - очевидне тому підтвердження. Мені завжди вражали його неугасну енергію, готовність звернутися до гори, ентузіазм і сміливість, з якими він живе і працює.

Ми зустрілися в канун ювілея. Басиров, як завжди, не ввійшов, а ввійшов в редакцію. Шумний, енергійний, з порога почав: "Ну ось, не повірте, скоро седмого десятка розмінюю. А в серці все ще круговірт. Не відчуваю віку. Спеціально в дзеркало себе не розглядав. Неужели правда?..."

В який раз переконався в тому, що життя людське вимірюється не часом. Жити - не означає стільки-то років їсти і пити, прагнути до достатку, надавати собі труднощі і подолати їх. Подібне, це щось інше, зшитий з миттєвостей, який істотніше і цінніше навіть стає.

- Важко не пронестися мимо самого головного, не втратити себе, - сказав мій думки Валерій Магафурович. - Переодолеваю протиріччя в душі, які можуть увести по хибному шляху, можна багато зробити. Одні впадають в занадто нерівну схватку. Інші перемагають. В цьому-то і полягає мистецтво життя... Учусь у своїх героїв. Іноді не знаю, як поведуться вони в наступний мить, коли стрічка, сторінка, глава вже є. Віддаю їм частину своїх умозаключень, а вони перевіряють їх на собі, перевіряють, в чому і де були не праві.

"Судьба поспішила мені в сан Пишущого ще в ранньому дитинстві, - написав Басиров в одному з своїх віршованих збірників замість вступу. - І оберегає до цих пір. Вона була благосклонна до мене, коли батькам вдалося вибратися з клявоти і доносів, затерявшись на Уралі, де я і народився. Коли мама моя, залишившись без чоловіка з годувальним дитиною на руках, не розірвалася, а багато років таскала на собі весь груз життєвих неурядиць. Коли в школі, вислухавши поради змінити турецьке отчизну на будь-яке слов'янське "ради свого майбутнього" я негативно покачав головою... Я щасливий, що через лабіринти багатьох сумнівів зміг добратися до порога Обов'язання".

- Ніколи не ставив перед собою цілі досягти яких-то неможованих висот, - розповідає про себе Валерій Магафурович. - Ще дитиною римував слова.

Вибірку віршованих відправив на творчий конкурс в Літературний інститут. Отримав виклик, здав іспити, став учнем. Уже студентом вирішив видати свій збірник. Тоді це було не так-то просто. "Ви - член Союзу письменників? - запитали мене в видавництві, куди я прийшов. "Ні". "Нічим не можемо допомогти". Тоді у мене і виникло бажання створити своє видавське підприємство. "ДОЛЯ" - це частина мене самого, моя доля. К неї я довго шлю. Працював, прагнув реалізувати себе.

Видання книг, звичайно, може бути великим і дуже вигідним підприємством. І Басиров міг би піти по такому шляху: випускати ринкову літературу, бути успішним підприємцем. Але він принципово вибрав інше. Його "ДОЛЯ" - поліграфічне підприємство, де, крім художньої і спеціальної літератури, щорічно в світ виходить більше 30 найменувань підручників і навчальних посібників. Багато книг унікальні. Раніше їх ніхто не видавав. Достатньо назвати, наприклад, фундаментальний труд "Кримскотатарська література", куди ввійшли твори VIII-XX століть, збережені в бібліотеках Турції, Румунії, Німеччини, Франції, Англії, Польщі, США. Іли збірка "Далекий і близький Шевченко" на українському і кримскотатарському мовах, поява якого стало справжнім подвигом в житті Криму і України. Уваги заслуговує і той факт, що з деяких пор на всій території півострова безкоштовно розповсюджується єдиний в своєму роді двомовний журнал "Зірочка", видаваний "ДОЛЕЙ".

- Великий борг маю перед своїми народами - татарським і українським, - поділился письменник. - Хто-то повинен його оплачувати. Я - їх син і хочу, щоб книги, вийшовши в Крим, стали мостом дружби і взаєморозуміння між людьми. Треба навчитися слухати і розуміти одне одного, жити в мирі і згоді. Тому видавець повинен сприяти взаєморозумінню культур, єдності душ.

Не так давно мені довелося проводити майстер-клас для письменників в Балаклаві. Задали питання: як писати про любов - до рідної землі, своєму дому, близькому людині? Я задумався. Це складне поняття, і писати, звичайно, слід, уникаючи зайвих слів. Можливо сотні разів повторити: люблю, любов, любити... І ніхто не повірить. Важко інше. Розкрити те прекрасне і велике, що недоступно спостереженню і розуму. "Дихання ранньої роси" - так називається збірка, куди ввійшли вірші, написані мною у постели батьківської матері. Думки про життя і смерті, вічному і мимому, і, звичайно ж, про любов тоді лилися самі собою, будучи то вільною моєю рукою. Я не міг зупинитися, поставити точку. Боявся, що мама помре. Поставив... І вона померла. Серце зупинилося в мене в темній вечірній.

Знаю, Басиров ніколи не кривить душі: ні в житті, ні в творчості. В усіх

сферах, де хороша книга допоможе розкритися. Тоді вже двадцять років як він тісно пов'язаний з літературним світом. Видав більше 1100 творів професійних і початкових письменників. За створення міжнародного видавництва "ДОЛЯ" і випуск в світ 500 найменувань книг нагороджений премією Ради міністрів Криму. За заслуги в справі відродження духовності в Україні нагороджений орденом Святого рівноапостольного князя Володимира Великого III ступеня.

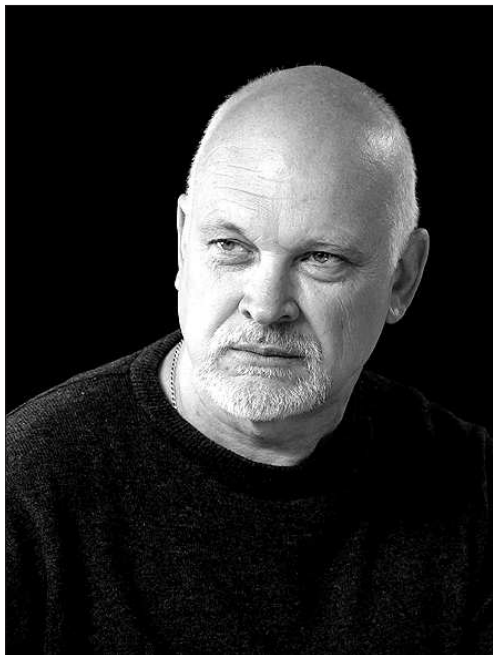
- За книгу треба боротися, - переконаний Валерій Магафурович. - Суспільство безоглядно йде вперед, розвивається. І все-таки немає і не буде гідної заміни книзі, здатній дати людині як раз стільки, скільки потрібно - цілу Всесвітню. Час вимагає іншого підходу. Необхідно підтримувати інтерес до читання, захищати шлях низькоякісної продукції, маючої неприглядний вигляд, залишаючи бажати кращого в поліграфічній справі. В видавництво приходять талановиті автори, які хочуть реалізувати свої проекти: на професійному рівні і великим тиражем випускати необхідну сьогодні літературу. Директор Республіканської бібліотеки імені І. Гаспринського А. Зміров запропонував мені спільну роботу над серією книг "Джерело знань". Не просто здійснювати подібні проекти без підтримки держави. Але поки потрібно сподіватися тільки на себе.

У Басирова багато ідей. Одна з них - створення в Симферополі сучасного книжкового магазину, де читачі могли б за чашкою кави познайомитися з новинками літератури, придбати книгу по доступній ціні, зустрітися з авторами. Він вважає, що в найближчому майбутньому книги також зміняться, будуть виходити з лазерними дисками: записами інтерв'ю з автором, глави з романів, повістей.

Думаю, видавцю треба мати певні якості, щоб відбирати матеріали, рукописи і проекти, створювати час. Подібне, Басирову це вдасться. Його літературні дітища виходять для передачі з покоління в покоління, на користь тим, хто їх чекає, і тим, хто ще не народився. Кримська республіканська універсальна наукова бібліотека імені І. Франка отримала в подарок з видавництва "ДОЛЯ" 1000 книг. Переконавшись, що вони не залишаються на полицях.

Ітак, Басирову - шістьдесят! Пора творчого розквіту, кипучої діяльності, якою він займається як президент Кримської республіканської організації "Конгрес письменників України", замісителя президента цього Всеукраїнського творчого союзу, як академік Кримської літературної академії, член-кореспондент Української технологічної академії (відділення "Історія і філософія").

Бесіду з ним, Валерій Магафурович веде в той час, коли він поглядає на годинник. В цей день, звичайно, як і в будь-якій іншій, йому належала довга черга



дел: килими рукописів, важливі зустрічі, папки документів. І ще, що, як правило, обов'язково і невід'ємно - робота над особистими творами.

- Хочеться вірити, що як письменник я працюю. В двадцять років - вірші, оповідання, повісті, за які мені не соромно. Вони ввійшли в тринадцять томів "Ропот самотності", "Тінь тишини", "Дихання ранньої роси". Твори для перекладу вибираю сам. Не можу працювати за замовленням і не хочу. Коли перекладав новгородського поета Яніса Ріцосу, не тільки кожним нервом відчував словесну тканину автора, але й мислив, як його герої. Тоді було і з творами Шакира Селіма, Юнуса Кандыма, Ідриса Асаніна, Ахмеда Аділя.

- Над чим ви працюєте зараз? - зацікавила мене Валерія Басирова.

- На моєму письмовому столі три неопрацьовані книги (які, поки мовчу). Треба працювати, щоб закінчити. А потім планую приступити до написання давно задуманого філософського роману з таким назвою "Неокінчена глава". Матеріали до нього збирав більше десяти років.

- О чому ви будете, якщо не секрет? - О житті. Три питання ведуть нас до неї: самотність, цікавість і призначення. Кожному треба віддати належне і вибрати те, на що можна опертися. Часто ми самі ставимо перешкоди на своєму шляху: сумніви, вагання, відсутність віри в власні сили, страх взяти відповідальність за те, що зміниться, які можуть статися. Але отримуючи одне, як правило, жертвуєш іншим. І в цьому треба бути готовим. А ще до того, що на шляху до цілі будь-які перешкоди слід сприймати не як перешкоди і поразки, а як сигнал неправильно зробленого кроку.

Бесіду веде Елена ЗОРИНА, Крим.

Редакція "ЛЖ" і Президиум КЛУ приєднуються до численних поздоровань в адресу ювіляра і щиро бажають колеги казачого здоров'я, родинного благополуччя і творчого довголіття.

ПЕРЕПЛУТАЛИ ГОГОЛЯ З МОГОЛЕМ

Відомі письменники так і не змогли відповісти на питання міні-вікторини "ЛЖ", що стосуються нашого класика.

За довгим столом президії перед переповненим залом "Мистецького арсеналу" відомі наші письменники прорікали те, що їм бачилося істиною, але більше було схожим на варіації за мотивами "Я і Гоголь". Офіційно ж це називалося "Круглий стіл" "Гоголь як метафора" в рамках першого етапу фестивалю "Гогольфест", що проходив у вересні.

Не дивлячись на те, що брали участь в круглому столі двоє московських гоголезнавців, які начебто задали серйозний тон, піднявши питання про витоки творчості класика (про українську і російську його приналежність), подальша розмова прийняла такий стійкий, постмодерністський характер. Видавці брати Капранови бачили жартома заговорили про вплив на Гоголя... Тараса Шевченка і Лесю Українку і ще про те, що, принеси їм зараз письменник свої твори, особливо петербурзького періоду, то вони б видавати їх не стали. Особисто я думаю, що Микола Васильович ніколи б не опустився до подібних пропозицій, проживи Капранови хоч 300 років, починаючи з XIX століття.

Оксана Забужко заявила про те, що Гоголь, походивши з Полтави, знаменував собою завершення цілого етапу українського бароко і підсунув молодій російській літературі "українську свиню". А ще про те, що гоголезнавіці Заходу страшенно односторонньо розуміють-трактують прозу Миколи Васильовича. Юрій Андрухович раз у раз називав Гоголя - не мало не багато - гермафродитом, натякаючи на двоїстість його витоків - українського і російського. Правда, він не забув і, так би мовити, третій витік у прозі нащадка Гоголя-Яновського - польський, виказавши версію про те, що нобелівський лауреат

Генрик Сенкевич написав роман "Вогнем і мечем" як відповідь на "Тараса Бульбу". До речі, ця повість була заборонена в Польщі і ніколи раніше не перекладалася, аж до недавня.

А ще Юрій Андрухович прочитав свої "переклади з Гоголя" - так він назвав свої давні вірші "про церкву" і "про шинок" (останній нібито заборонили колись вставити в його збірку через дію антиалкогольного закону). Юрій, мабуть, не дарма вирішив нагадати про себе як про поета, бо його недавній роман "Таємниця" (у вигляді, так би мовити, інтерв'ю із самим собою) - досить-таки посередній. Загалом останнім часом рівень його прози не витримує критики, особливо після підписання ним сумнівного "листа дванадцяти", в якому російську мову названо "языком площадной брани" та й наявні там інші образливі речі.

Проте глядачі-слухачі з цікавістю спостерігали за навкологоголевським дійством. А учасники столу теж не боялися, що хоч одна з трьох п'ятиметрових шинелей, що височіють поряд, може впасти на них так, щоб після того і не "вийшли з гоголівської шинели".

Цікавою потому виявилася гоголівська міні-вікторина, влаштована нами для названих учасників. Ми поставили їм лише два питання: чи відомо їм, де на території нинішньої України лікувався Гоголь? І хто з живих найбільших письменників сказав, що "весь наш магічний реалізм пішов від Гоголя"? Звичайно, вони не зобов'язані, хоча... Коли вже взялися за гоголівський гуж...

Не без смутку повідомлю, що жоден з них, включаючи Андрія Куркова, Оксану Забужко (про вже згаданих Капранових можна й не нагадувати) не зміг відповісти на питання. А відповідями ми радо ділимося з читачем: місцем тривалого лікування Миколи Васильовича були свого часу обрані письменником кримські Саки з їх славновісними цілющими грязями. Там в краєзнавчому музеї відкрита постійна гоголівська експозиція; фактично ще один окремий музей письменника. А щодо слів про магічний реалізм, то вони належать нобелівському лауреату Габріелю Гарсія Маркесу, який, очевидно, краще наших колег засвоїв творчість Гоголя і більше взяв від нього.

Станіслав БОНДАРЕНКО

Сегодняшний наш собеседник - наиболее известный в мире славист, писатель, литературовед и публицист, который был хорошо знаком с Пастернаком и Бродским, дружил с Окуджавой, Некрасовым, Синявским и является крупнейшим специалистом по творчеству Солженицына. Уже этого перечисления достаточно, чтобы понять и оценить неординарность личности в контексте современной литературы. Но то, что Жорж Нива (а речь именно о нём) при этом является гражданином Франции и профессором Женевского университета, добавляет к характеристике ещё и оттенок уникальности (легендарности?).

НЕЗАБЫВАЕМЫЕ ГОДЫ
- Итак, каким было начало Вашей литературной деятельности? Почему оно оказалось на всю жизнь связанным с русской литературой? Чем был обоснован такой выбор?

- Моя встреча с русским языком произошла в родном овернском городе, где по соседству с нами жил эмигрант Георгий Никитин, человек добрый и простой. Он был переплётчиком, знал и любил литературу, и мы с ним много разговаривали. Я и до этого, конечно, увлекался русской литературой, но в переводе, прежде всего, Достоевским, особенно "Бесами" в переводе Бориса Шлёцера.

Русская эмиграция меня очаровала. В большинстве своём это были люди культурные, изящные, прошедшие сквозь страшные страдания. Я был знаком с Б.Зайцевым, Г.Адамовичем, В.Вейдле, С.Маковским, А.Кусиковым... Благодаря им, потом стал ощущать прямую связь с русским Серебряным Веком. Кстати, связь жизни с поэзией очень характерна для всей той эпохи. Я благодарен судьбе за эти встречи.

Оказалось, что мой учитель в Сорбонне (потом - друг и вдохновитель) Пьер Паскаль был связан как с Бердяевым, Зайцевым и Вейдле, так и с Лениным, Чичериним, русскими анархистами. Его разрыв с большевизмом в моих глазах персонализировал оба полюса той России, утопической и изящной. Я стал изучать Андрея Белого. В его творчестве видел и эту утопию, и предощущение катастрофы, и выход к Солнцу, к Абсолюту. Перевод его "Пенитенции" стал вехой в моей жизни.

- Какими запомнились годы учёбы в Москве, литературная атмосфера того времени?

- Я, кстати, не швейцарец, а француз, в Женеве треть профессоров - не швейцарцы. Там не особенно обращают внимание на национальность. Очень патристическая страна, и при этом открытая внешнему миру. А славистом я стал в Европе, расколотой на две части. Но, тем не менее, меня как французского стажера, принимали в СССР. Вам это покажется доисторическими временами, но первый раз я появился в Москве осенью 1956 года. Годы, проведенные в МГУ - незабываемые. Оттепель, бурные собрания, исключения студентов-бунтарей... Знаковым стало знакомство и близкое общение с Борисом Пастернаком, с семьёй Ольги Ивинской, последней его возлюбленной. Вспоминаются не только приятные моменты. Было странное заблуждение, пребывание в московских больницах, слежка. В конце концов - высылка в августе 1960 года.

В МГУ я близко видел Эрэнбурга, был на юбилее Сельвинского, слушал лекции профессора Бонди, посещал семинар Н.К.Гудзия о Толстом. А ещё были два года учёбы в Оксфорде, знакомство с русской эмиграцией в Лондоне. Я подружился с историком и филологом Г.М. Катковым, а также с потрясающим славистом, переводчиком "Доктора Живаго" Максимом

Хэйуордом. И, конечно, - с профессором, сэром Исидором Берлином, изумительным философом свободы, знатоком русской литературы, близким другом Анны Ахматовой.

ОН И ФРАНЦИЮ ГЛУБОКО ИЗМЕНИЛ
- В те же годы произошло Ваше знакомство с А.И. Солженицыным, дружба с которым продолжается по сей день. Не меняется ли со временем оценка его творчества, влияния на литературный процесс?

- До знакомства с Солженицыным в моей жизни была

ЖОРЖ НИВА:

ЛИТЕРАТУРА НЕ СПАСАЕТ ОТ ЗЛА

служба во французской армии, ранение в Алжире... И параллельно - постоянное совершенствование в славистике, в профессии. Была работа в университете, мое избрание на кафедре славистики в Женеве. С женой мы переводили на французский "Раковый корпус", "Из-под глыбы". После его высылки состоялась встреча с Александром Исаевичем, сначала в Париже, а потом - в Кавендише, в штате Вермонт, где он долго жил.

Вообще, с 1974 года из СССР шел просто поток эмигрантов. Брежнев отправлял людей на Запад. По собственной воле страна лишала себя своих талантов - Ростроповича, Барышникову, Шемякина... Это была катастрофа. А мы, Запад, получали в подарок этих людей. Конец брежневского времени был самым нелепым временем для СССР. В сталинщине больше логики по крайней мере! В Женеве бывали мои друзья Виктор Некрасов, Андрей Амальрик, Андрей Синявский. Очень интересным было знакомство, общение с Натальей Горбаневской, с Иосифом Бродским, Владимиром Максимовым, Александром Галичем. А с Михаилом Геллером и его женой была тесная дружба, их ранняя смерть стала большим горем.

Я думаю, страна рухнула потому, что почувствовала, как сама себя умерщвляет. Такого никогда не случалось при старом режиме. Да, Герцен был в ссылке - но Тургенев не был. Лев Николаевич никогда не был в ссылке, хотя некоторые его книги запрещались, и в "Воскресении" зияли пробелы, следы цензуры. Но это не доходило до полного абсурда.

Одно время Запад (вернее, читающий Запад: не будем преувеличивать) жил идеями Сахарова и Солженицына. Их диспут, спором о том, какими путями внутренне освободиться. Сахаров - на позиции просветительской философии, а Солженицын - скорее, на позициях христианской веры.

Этот спор гипнотизировал меня. И когда мы получали книги Евгении Гинзбург, генерала Григоренко, они нас поражали, потому что были экзистенциальными книгами. Потому что авторы рассказывали о собственных мучениях, собственном опыте и спасении: как конкретный человек спасся от малодушия. И это были очень индивидуальные ответы. Гинзбург, Григоренко, Сахаров, Солженицын, Виктор Некрасов - это разные ответы на проблему "как жить", и это духовное богатство того периода.

Когда арестовали машинистку Солженицына, и она повесилась, писатель позвонил и заранее оговоренным условным сигналом дал понять, что надо опубликовать "Архипелаг ГУЛАГ". Он отдавал себе отчет в том, что это удар топором по советской власти. На мой взгляд, эта книга как-то перевернула историю века.

Это не очень сейчас осознают. Тем более, что в России еще не пишут об этом объективно и спокойно. Но французский прозаик Филипп Соллерс, бывший маоист, сказал про Солженицына: "Это Данте новых времен". Великая книга - это книга, которая меняет жизнь прочитавшего.

Проблема Солженицына в том, что он играет две роли одновременно. С одной стороны, его знают и издают как классика. И его, таким образом, уже как бы нет. С другой стороны, он все-таки живой человек, желающий сказать свое слово. А, наверное, в изменившемся нашем мире

твистельности, "чистый" реализм не существует, однако всякая настоящая литература эту действительность помогает понять. Роман, повесть - не документы, но оказывают читателю помощь.

Постмодернизм - не выражение нашего времени, его страшная духовная нищета, и страшного социального расслоения, которое существует. Игривость - это главное начало постмодернизма - не только в России, повсюду. Мне она не нужна. Я не отрицаю связь русских постмодернистов с Набоковым. Я люблю Набокова, между прочим, был с ним знаком, но не обращаюсь к

пророку места нет. У Толстого в отношениях с публикой были взлеты и падения, но стареющего Толстого уважал весь мир. Вообще, все великие голоса показывают, как рухнет мир, и предсказывают спасение. Но еще неизвестно, какое. Они говорят, что настанет другой мир после нынешнего, того, который они ненавидят, хоронят и всячески изобличают.



не-
му

Солженицын - очень русский писатель, с осложненным языком - а ля Ремизов, он остро переживает за свою Родину, чувствует её, как больной член собственного тела, но он - и европейский автор, один из создателей и поэтов постутопической Европы. "В круге первом" книга очень русская, но и очень европейская по своей диалогической структуре.

ОТ СОЛЖЕНИЦЫНА ДО СОРОКИНА - БЕЗДНА
- Что происходит с литературой (не только русской) сегодня? Востребована ли серьёзная книга? Характерен ли для западного общества безумный рост популярности детективов, боевиков, "дамских" романов, или это - примета нынешнего постсоветского пространства?

- Я не разделяю общий плач о снижении уровня текущей литературы. Пусть люди отдыхают. Нужно будет: пусть откроют Достоевского, Гроссмана, Библию... Нет "серьёзных" книг. Пушкин их не любил. Но есть книги искренние, прошедшие сквозь огонь трагедии. К сожалению, они не пишутся по заказу. Обратите внимание - у нас больше нет жизненно необходимых писателей, пророков. Некоторые пророки бледнеют, раскаиваются в собственной лжи, как, к примеру, Гюнтер Грасс.

От Солженицына до Сорокина не просто дистанция, но - бездна. Это разные миры. У нас много издают Пелевина, Сорокина. И отчего-то считают, что вот они, Пелевин, Сорокин, Кочергин, нам все объяснят. Но это глубоко неверно, литература издевательства, может быть выражением отчаяния, в лучшем случае.

На мой взгляд, Петрушевская или Пьецух - гораздо более полезные писатели с этой точки зрения. Читая их, понимаешь тоску по "социуму", разбросанность нынешней жизни... Конечно, я не требую от литературы, чтобы она стала зеркалом дей-

за духовной пищей. Его "потусторонность", его "иные миры" никак меня не убеждают. А вот игривость, наблюдательность, автоцитатность...

Литература - вообще самое лучшее письмо, которое одна страна может послать в другую страну. Гений не зависит от потребности общества. Мы не знаем, кто может появиться в недалёком будущем. Может появиться новый Бальзак, Пруст или Достоевский, который будет осмыслять это время по-своему. Я читаю, как могу, новую русскую беллетристику. Я вижу кое-что, но эквивалента Пруста пока не замечаю. Но, например, Марк Харитонов, по-моему, построил удивительный онирический мир, через который мы получаем целую интерпретацию нашего мира и нашего времени.

Кстати, цензура помогает творить - как и смерть. Потому что без смерти не было бы побуждений к творчеству. Но это не значит, что мы должны петь гимн смерти, чуме и цензуре. Безусловно, цензура в чем-то рождает метафору. Она принуждает поэта найти окольный, метафорический путь. Сегодня в условиях полной творческой свободы есть другая опасность. Полная изолированность. Но, на мой взгляд, рождается новая литература, она "миниатюрная", она редуцирует мир, но передает всю тревогу современного человека, потерявшего утопические мечты, веру религиозную и очень часто даже себя. Харитонов, со своим "Сундукком Милошевича", этому хороший пример.

Великая литература не смогла воспрепятствовать мировым войнам, конфликтам, потрясениям ни в прошлом, ни сейчас...

- Почему человечество не прислушивается к добрым советам, не читается в мудрые книги, не следует христианской морали, в конце концов. Ведь Слово, которое было в начале, учило добру и милосердию. Где оно?

- Литература не предохраня-

ет от зла. Она пишет о нём. Об убийстве, о Канне и о Трое, о сошедших с ума народах. Она лечит, она катарсис, а не хирург. Пастернак сочиняет "Сестра моя жизнь" в 1917 году. О революции - ни слова. Молчание это - героический подвиг.

Хорватский художник Мусич пишет ужасающую серию "Мы не последние" о жертвах Холокоста. Американец Литтел создаёт огромную фреску об осквернении ума и тела Европы гитлеровской психопатологией и ищет у греческих трагиков "ключ" к тому ужасу, что понять нельзя. Что было - то было. Уменьшающих вину обстоятельств - нет. Даже бывает, что литература порой - отягчающее обстоятельство. Она может поджигать, провоцировать, любить кровь и погром. Литература - это не христианство, человек читающий - это не человек молящийся. Но многое их объединяет, например, молчание.

ПИР ВО ВРЕМЯ СВОБОДЫ
- Кого из современных писателей Вы считаете наиболее интересными, значительными? Кто, на Ваш взгляд, определяет уровень писательского мастерства, объединяя глубину мысли и искренность чувств с читательской популярностью?

- Я уже упомянул Марка Харитонova. Из более новой плеяды - Андрей Дмитриев - "Закрытая книга", Марья Кучерская - "Современный патерик", Алексей Иванов - "Золото бунта", из поэзии - Ольга Седакова, Олег Чухонцев, Сергей Гандлевский. У меня своя коллекция в Париже книг, переведенных с русского. Она невелика, но в ней Марк Харитонов, дневники Давида Самойлова, дневник Корнея Чуковского, Михаил Шишкин "Взятие Измаила" (книга получила "Букера")...

Что касается украинской литературы, я люблю Бориса Чичибабина, Василя Барку, Фридриха Горенштейна, знаком с произведениями Василия Стуса. Знаю, что в Украине сейчас несколько писательских союзов. Это - признак демократии, хотя я всегда сторонился писательских организаций.

Стараюсь следить за событиями в Украине, не только литературными. Я думаю, что разочарование и неудача - обязательные составные части свободы. Я горячо желаю успокоения, демократического компромисса и уважительного отношения друг к другу. И чтобы Россия смотрела на украинский опыт с симпатией и открытостью, а не с подозрением. Пушкин любил империю и свободу. Потом стали любить только империю. Пора любить свободу. Украина и Россия - это Европа, среди принципов которой - диалог как философский, так и политический.

У меня много планов, и среди них - освоить украинский язык, заняться переводами на французский произведений Сквороды и Стуса.

P.S. "К концу русского мифа", "Россия - Европа, к концу раскола" - это названия двух первых томов сочинений Жоржа Нива о русской литературе и культуре в её взаимосвязи с остальной Европой. Совсем скоро в Лозанне выйдет в свет третий том - "Жить русским языком". Это утверждение французского профессора, преподающего в швейцарском университете, содержит определённый ключ к демократической жизненной позиции: не кулаком, не злобой и обманом - словом, пониманием и уважением добиваться поставленной цели. Жить языком - русским, украинским или французским, жить, пытаясь разобраться в словах и делах, как это делает профессор Жорж Нива.

Владимир СПЕКТОР,
председатель Луганского
отделения КЛУ

Портрет писаний на початку XX ст., невідомим художником надзвичайно високого рівня; портрет свіжий, глибокий, повносило відображає непогамовність характеру молодого Грушевського; певною мірою портрет "пророчий" - на ньому вловлені ті вольові, рішучі й шляхетні риси, завдяки яким Грушевський був піднесений до історичної місії; хто, крім великого художника, міг упізнати в маловідомому історичному майбутнього Президента України? З віддалення часу нам легко побачити на портреті вже здійснене, - вже Президента. - але ми бачимо й те, що вдалось помітити винятково портретисту, сучаснику молодого Грушевського: простоту й замисленість українського інтелігента початку XX ст., відсутність пози і самовпевнення, притаманних тодішнім вищим класам; сучаснику вдалось зафіксувати стриману поміркованість і проникливість; та при всій м'якості, інтелігентності рис на портреті, визначальною є вольова зібраність - це вже ми додаємо з відстані нинішнього часу, впізнаючи в Грушевському найперш Президента, а вже потім просту і скромну людину; він таким і лишився до кінця земних днів своїх, постійно вболівав за простих людей і цікавився їх життям, побутом у непрості часи президентства; історія чи то скоріш історика, його колеги, поволи перетворювали його на діяча, на винятково подвижника і так непомітно витворили, виліпили з нього ідола; Грушевського-президента, в непохитній бронзі, в суворій задумі над долею Вітчизни, Грушевського, висвяченого в титани; портрет повертає нам Грушевського з лагідним обличчям, простої, дещо зніченої самим портретуванням, людини; полотно виконане майстром класичної школи, який, зрозуміло, не ставив перед собою ніяких помпезних завдань - отитанити в очах нащадків маловідомого тоді історика, змогутити його образ і тим привести до Президентства - полотно виконане майстром нефальшивої руки, що не замовлення відробляла, а творила живий, просвітлений весною століття образ. На портреті живе надія - одна з усміхнених обнадій, якими жили й завжди житимуть люди на початках віку. Портрет, ймовірно все, писався до першої революції і світової війни - в рисах людини відсутня втома часу: втома всього дочасно втраченого, перегорілого нездійсненого; ми бачимо Грушевського в просвітленні і натхненні, бачимо його літератором, який нещодавно завершив працю, згрупувавши величезний матеріал в "Історію України - Руси"; бачимо його в тому стані чистоти і піднесення, який так суворо й чітко вимальовував Хемінгуей у "Святі, що завжди з тобою" - це стан чистого хмелю й натхненної сили, бадьорого збігання східцями, в навістіжне, радісне місто по тому, як дописана остання сторінка; це стан неопознаної упевненості, настроїв недаремне

зжитого часу, відкритості й щиросердого сприйняття всього довкола, коли кожна найменша деталь виростає до узагальнення і так западає в пам'ять, так щемливо яскравіє там, що її неможливо не записати, не поділитися її краплинною вічністю, не увічнити її; все, що ми пишемо і що визнаємо про світ - згадка піщини про океан; а поза цим спогадом - поза нашім знанням про світ - залишаються надглибокі глибини й безмежні безмежжя вод, життя самого океану в нуртуваннях течій, в народженнях і смерканнях мільярдних життів, прихованих під поверхнею; літератор, яким найперше був Грушевський, від більшості смертних відрізняється тим, що здає відчуття і виходити масштаб, - деталі, події, явища - і в тимчасовому й малопримітному відчувати дикування вічного, і вишувати все мале й спрагле зафіксувань до неї.

Грушевський не встиг прочитати "Свята, що завжди з тобою", але тут, на портреті, він в тій порі молодого, бадьористого натхнення, в тій легкості натруженої руки, коли все вдалось і вдається ще, тут він такий, як молодість літератора на тлі Парижа.

Портрет написаний на одному диханні, фактурно, впевнено, і водночас розкуто й легко, без присилувань до образу, що є додатковим свідченням письма серйозного майстра. Так працювали художники старої школи справжнього реалізму - без прилизаності і псевдопростоти, притаманним пізнішим школам; за визначенням не вчорашніх знавців "портрет могутній: так не пишуть уже ніколи"; майстер на кінчику пензля відчував ту вагу масла, якої достатньо для відтінення тої чи іншої риси образу - і не хизувався цим, не нав'язував майстерність, а промовляв із

самого характеру відтвореної ним людини; так працюють, коли вже не потрібно доказувати чи утверджувати себе "як я зробив!", а коли зроблене, промовляє краще від всіх визнань і захоплень. Мало написати професійно надякісно - тут Грушевський і як король, і як лицар, про яких він стільки писав, і як мала людина, якій

не під силу змінити вже доконану руйну історію краю, ані уникнути свого призначення - мало оживити образ, треба щоб і сама майстерність

не виплескувалась, не випирала з рамки. Геніальність простоти ніколи не досягається свідомо, а тільки як результат змаління автора перед життям, яке він покликає означити. Людство знає часи, коли авторство - виставлення себе - вважалось ганебним і непристойним. Тема й предмет розмови твору безмежно важливіші від персон мовника (художника, скульптора, літератора). І, відповідно, й усе добро в картині, в скульптурі, поемі належить Єдиному Творцеві всесвітів, який вділив натхнення земній людині.

У випадку з портретом М.Грушевського авторство теж поки що не встановлене. Портрет був знайдений на горіщі у Львові, де лежав у мішку, захований, мабуть, задовго до радянської окупації 1939 р.; оскільки, як відомо, польська влада в Галичині не сприяла "патріотичному вихованню української молоді"; портрет був злегка пошкоджений вологістю, що добре видно на дореставраційному полотні; насиченість барв говорить, що він не часто, або майже не виставлявся для огляду. У Львові початку XX ст., де скоріш за все і творився портрет, діяла не плеяда, а плеяди класичних художників. Можливо, авторство належить І.С. Макушенку, можливо, І.Г.Рошевському. З переконаністю

можна сказати одне: портрет є! і він є свідоцтвом великого таланту про талант не менший.

P.S.

В епоху джипо-мерседесів важко досягнути справжню історико-художню вартість шедевра, як і загалом справжнього вічного мистецтва. Поганий цар купував картини в свого недруга Шевченка. Добрі демократи не знайдуться на примирливе слово, а кожен інакшодумець заклеймлюється привселюдно так, як цього не коїли під час сталінських чисток. "Вражина" оголошується не просто ворогом народу, а ворогом всього прогресивного людства - мислення кількома політкольорами сприяє лиш дальної мозку. І не випадково так сталося, що портрет сьогодні належить людині, віддаленій від обох політтаборів - мистецтво там, де тиша й нема телесліпання. В епоху пересувних цінностей - цар велетенської Російської імперії те ж міг купити з лишній десяток жеребців, а звернув увагу на картину вчорашнього політзасланця й солдата, яких він тримав стільки, що міг ними моря гатити - в епоху блискачок і банківських шифрів важко сприймати, що є національні скарги іншого порядку, скарбівнішого значення.

В епоху печерності вартість і "крутість" були в кам'яних сокирах. Відзначалося, яка сокира замашніша, ловкіша, вбивчіша, скільки нею можна здобути друзів-приятелів, скільки можна намолотити шкур і м'ясила, скільки принадити жінок і посагу потім. Сокирна мода на "мерседеси" того ж плану й рівня. В кожного часу своя показова героїка - і було б сумно розвінчувати її неадекватність чи неотесаність; століття тому - це засалена шкірянка й "пугач" за поясом; ще століття: кілька мисливських собак, вовкодавів-гончих, виміняних у сусіднього пана за декілька сіл кріпосних людшук; ще століття: в перуках і панталонах; і де вся ця "крутизна", що викликає тепер співчуття - і аж ніяк не захоплення?

Менше як через століття, такою ж камінно-сокирою виглядатиме й економіка, й люди нинішнього; всі технічні перли, всі засоби опресектаблень себе і звеличення на тлі інших; мистецтво ж, якщо воно позначене справжністю - не тому, що воно буцімто вічне, а через неможливість вдруге вринуть в дух і настрої давнини, у сокровенність людей, які нас давно покинули, і вдруге написати так, як писалося вживу, з натури, по слідах враження - мистецтво не стає ні смішним, ні кумедним, ні недоречним, як всі забобони й здуркаліцтва свого віджилого часу; тому воно, мистецтво, перемагаючи тупу переконливість кам'яних сокир, вічність як пам'ять про перемогу над часом, як добрий нагад про саму вічність, якої не уникав ніхто - і не уникне ніколи.

Ігор РИМАРУК

З НОВОЇ КНИГИ

“БЕРМУДСЬКИЙ ТРИКУТНИК”



Триптих перший
SUB ROSA

1
Ілада найважчої, мабуть, у світі зими: Гомеричні змагання зі снігом і зі самотою. Опівнічні обійми в зміїних обіймах п'їтми. Ритуальні двобої... й такі незахищені двоє.

Лиш батарейські пісні та троянду з собою візьми. Еверест легендарної Бони здолаєш з тобою. Свищуть стріли - бо знають: до Трої підходимо ми.

Я тебе відбудую, моя недознищена Троє.

Кам'яні крутосхили, затоплені в морі вселенням.

Обезлюднені вулички - там, де обгавкують пси...

Хай не мерзнуть Анні й її животворному плесу.

А на камені, рідна, на камені тім, на зеленом Наворож мені долю - і милости в неї проси. А стрілу відверни - вона личить лише Ахіллесу.

2
І я навчаюсь у твоїх зіниць Горіти, говорити і мовчати... Оздоблюй руки, відзеленой шати, Розшукуй запах ранніх полуниць.

Легке волосся - наче доторк лиць. Емаль на грудях не дає збрехати. Сказати слово - передвістя втрати. Я п'ю важку троянду силоміць.

Коли в дорогу приклика Чубай, Осмикуєш: "Коханий, не чіпай. Ходив ти скрізь - від Лаври аж до лярви!"

А я питаю: "Де мої брати?"
"Не знаю... Василеві не дійти. Антонич знов забувся окуляри..."

3
І молитись, і кохати... В місті снігопад. Горілиць вночі лежати кілька тисяч літ. Обереги рвуться вгору - просяться назад. Рай пішов у чорні гори - та лишився плід.

Лишено мені спокусу - зачався гад. Емерит біблійний, хворий і сліпий, мов кріт. Сплять і рай, і раб, і риба. Спить мій вірний брат.

Я не сплю - бо заважає невсипущий міт.

Кроки тихі, аж злодійські... Яблуко зірву. Обережно кину мізки у хмільну траву. Хай Петро мені підкине дублікат ключа!

Абонент відповідає: буде навпаки. Намолю баклажку світла. Блимають віки. А троянда вже стемніла.

Лиш горить свіча.

3 триптиха другого

2
Годі вдавати із себе провидця Ти помолися і рани зализуй. За відрихтовану темну правцю Чемно подякуй гіпсу й залізу.

А перед тим, як у цій веремії Вірша поламаного розповити, Янголи сядуть на Лесьчині вії. Начебто на Маковійські квіти.

На пелюстках під мелодії звинні В передчутті світанкової змори Янголи плаватимуть у сльозині, Що не впадає в серпневе море.

3
Озером, наче бинтом, замасковано ліктя. Соняхом пахне кухонна далека церата. В році суворому третього тисячоліття Телефонують із неба жінки і звірята.

Сон опівнічний читаю, немов есесеску, А як порізом скривавіє небо на сході, В шибі надбитій побачу лемура і Яську - Вже прилетіли з-над озера... Ще на свободі.

РІЗДВО

1
Примружив очі срібний сміх - а переляк З-під лоба зирка... Любов остання - мов небесний віщий знак, Мов перша зирка. Незрозуміло гомонять горіх і мак - Така говірка.

Втім, коляда - це щонайперший зодіак, Найвища мірка.

Сакральна риба у нічній ріці пливе. Стоїть, як воїн, струнко дерево криве. Звізда не згасла - До неї зведеного зору не лиша... Перетворилась упокорена душа На Божі ясла.

2
Ці відблиски свічок на ликах ясновидих, Ці видива й слова - на вічність їх на мить... Вдихаєш дощ і сніг. А вдих - ніби дідух, Немов зів'ялий птах: летить і шелестить.

Блукає ворожит в нутетешніх бідах. У замкнутих світах дзвенить монетна мідь. А Бог живе в церквах, деревах, Світовидях, У зімкнутих вустах - і просить: не назвіть.

Палахкотить вогонь у неземній плавильні. Ти просиш: відпусти і вільні, і невольні... Ідуть колядники - суворі, як пости.

Узяти ноту - мов фортуна чи фортецю. Та жінка запита: скажи, коханий, де цю Пречисту пісню нам у німоті знайти..

3
Всесвіт хитається - мов Било у дзвоні. Ідуть помолитися знов Люди і коні.

Барви іржаних і розмов. Лики іконні... Сильця плете птахолов Чорно-червоні.

Хай пролітають пташки, Хай проминають віки - Їх не вловити.

Кельнерко! Каву для трьох: Віршник, Художник і Бог - Мудрі, як діти.

ВІДЛУННЯ БАБИНОГО ЯРУ

Кілька днів тому людство відзначило чергові роковини трагедії Бабиного Яру, першої масової акції Третього рейху по знищенню євреїв, символічної точки відліку, власне кажучи, місця, з якого починався Холокост.

Дата трагедії була вибрана не випадково. На цей день - 29 вересня - в 1941 році припадало велике єврейське свято Йом-Кипур, Судний День, а наступного дня, як завжди, у православних був день Віри, Надії, Любові та їх мудрої матері Софії. Сценаристам першої серії Страшного Суду було необхідно не просто знищити приречених, але розтоптити, позбавити віри їх душі. І, що не менш важливо, остаточно розбестити душі виконавців, дозволяючи їм безкарно вбивати навіть в світле християнське свято.

Мій матері в цей день виповнилося 25 років. І цим зловісним збігом наше родинне свято назавжди буде пов'язане із скорботним ритуалом поминання невинно загублених.

Адже ми і самі тільки випадково не потрапили до їх числа. У страшний штовханині, зі мною чотирьохрічним на руках матері вдалося продертися в один з останніх товарняків, які відходили з оточеного міста.

Через багато років, вже у студентські часи проста річ спала мені на думку. Якщо нам з мамою таки дісталось "місце під сонцем" - клаптик нар в перевантаженій "теплушці", то хтось замість нас залишився на брудному пероні, звідкіля був тільки один шлях - у Бабин Яр. Думка ця, звичайно ж, не нова і не оригінальна, декому вона навіть здається банальною, але мене вона обпекла. В мене є коротенький вірш, який досить чітко передає те, що я тоді відчував.

Гостре почуття особистої відповідальності "без вини винно-

го" шукало якогось виходу. І я довірив його обшарпаному загальному зошити, в який за шкільною звичкою записував свої вірші. Так з'явилася на світ моя юнацька поема "Бабин Яр", маленька поема, через яку я мав великі неприємності і яка затримала вихід моєї першої книжечки майже на сім років.

А з того шкільного загального зошита почалося збирання поетичних творів, присвячених трагедії Бабиного Яру, тобто підготовка першої моєї поетичної антології "Відлуння Бабиного Яру", яку мені вдалося видати лише в 1991 році до 50-х роковин трагедії.

То була тоненька книжечка у дуже скромній обкладинці, але вийшла вона фантастичним, як на наш час, накладом, у 50 тис. примірників. І, що важливо, весь наклад розійшовся. У минулому році побачило світ вже третє, значно доповнене видання антології, і мені б хотілося трохи розповісти про його авторів.

Коли торкаєшся теми "Бабин Яр і поезія", то перше, що спадає на думку пересічному читачеві, то знаменитий вірш Євтушенка. Але це далеко не перше, і навіть не соте, поетичне свідчення трагедії. Ще в 1941-42 роках дві київські поетеси, що були безпосередніми свідками, - Людмила Титова та Ольга Анстей - написали глибокі вірші про те, що бачили на власні очі.

Доля цих двох жінок і доля їхніх поетичних творів склалася зовсім по-різному, хоча обидві кохали одного чоловіка - київського поета Івана Єлагіна. Людмила Титова зустрічалася з ним ще школяркою в той страшний час, коли заарештували і через кілька днів розстріляли його батька поета-футуриста Венедикта Марта.

Обставини склалися так, що Людмила залишилася в окупованому Києві. 29 вересня вона пішла проводити у Бабин Яр свою стареньку сусідку. Вони були впевнені, що євреїв збирають, щоб вивезти у гетто. Старенька навіть взяла з собою клунок із брудною білизною.

- Я там устрою маленьку постирушку, - сказала вона Людмилі. Якби вона знала, яка кривава лазня чекає всіх цих людей вже через кілька годин. Вже перед останнім кордоном поліцей-

ім чоловіком Іваном Єлагіним. Саме в баварській столиці вийшла в 1948 році перша збірка Ольги Анстей - "Дверь в стене". Але ще до 1948 року, коли ці рядки побачили світ під баварським небом, у радянській пресі було надруковано кілька поезій про трагедію у Бабиному Яру.

Звільнивши Київ у листопаді 1943 р., радянська влада створила спеціальну комісію по розслідуванню німецьких злочинів. У складі комісії працювали видатні літератори - Микола Бажан і Ілля Еренбург. У першому виданні антології була надрукована фотографія 1944 року: Бажан і Еренбург розглядають печі, в яких спаливали тіла та речі загиблих.

Микола Платонович і Ілля Григорович написали в 1944 році відомі вірші про Бабин Яр. Особливо вражає своєю енергією та міццю вірш Бажана.

В ті ж роки (1944-45) поему "Бабин Яр" написав наш земляк Лев

Озеров. Минає час, а тема Бабиного Яру в поезії не згасає. Сучасні автори осмислюють трагедію з точки зору сучасності. У цьому аспекті мені б хотілося згадати вірш Леоніда Вишеславського "Хрест Олени Теліги", триптих "Пам'ять" Володимира Черепкова, який подано в антології у перекладі на українську Олександра Мороза та вірш самого Олександра Мороза "Тихо так у Бабиному Ярі..."

Якщо вже ми заговорили про переклади, то не можу не згадати, що один із найвідоміших європейських віршів ХХ століття нашого великого земляка Пауля Целана "Фуга смерті" в антології подано у перекладі Героя України Василя Стуса.

І ще про одну цікаву творчу долю хотів би розповісти. Відомого українського поета і перекладача Дмитра Паламарчука разом з товаришами, теж вояками УПА, заарештували навесні 1944 року. Його було засуджено до 10 років таборів. Є у спогадах Дмитра Хомовича епізод, який безпосередньо стосується теми нашої антології. Він дуже важливий для розуміння позицій талановитого поета і перекладача та його вірша, присвяченого трагедії у Бабиному Яру.

"Я дістав "десятку". І знов скажу: поталанило. Суддя підходящий нагодився, єврей. А із справи моєї видно було, що я до євреїв ставився прихильно: це з моєї намови партизани вчинили напад на гетто під Рівним, а визволених євреїв розмістили по селах, де вони й ремісничували. І благополучно дочекались приходу Радянської Армії... Цей суддя - немолодий, років під п'ятдесят, спереду зовсім лисий, в чорних окулярах - ну так же приязно весь час до мене усміхався: не дрейф, мовляв, виручим!.. І, коли виголошували вирок, він ще запитав мене: "Ви довольны? Ведь мы вам всего десять лет даём!" Як це сьогодні звучить - десять років примусової праці! Але я був не лише задоволений, а й щасливий по-справжньому. Бо чекав "высшей меры": не забувайте, час був серйозний, особливо не церемонились".

Повернувшись до Києва, Дмитро Паламарчук побував у Бабиному Ярі і написав проникливий вірш, в якому використав шевченків рядок "А могила застогнала".

Саме цим рядком мені б хотілося завершити короткий огляд третього видання антології "Відлуння Бабиного Яру".

Юрій КАПЛАН

Ольга Анстей



КИРИЛЛОВСКИЕ ЯРЫ
(отрывок)

Чаша последняя. Те же места,
Где ликовала дремотно природа, -
Странному и роковому народу
Стали Голгофой, подножьем креста.
Слушайте! Их поставили в строй,
В кучки пожитки сложили на плитах,
Полузадохшихся, полудобитых
Полузаваливали землей...
Видите этих старух в платках,
Старцев, как Авраам, величавых,
И вифлеемских младенцев курчавых
У матерей на руках?
Я не найду для этого слов:
Видите, вот на дороге посуда,
Продранный талес, обрывки Талмуда,
Ключья размытых водой паспортов!
Черный - лобный - запекшийся крест!
Страшное место из страшных мест!

1942 г.

Леонід Вишеславський
ХРЕСТ ОЛЕНИ ТЕЛІГИ

Там, де Яру глибокого
бачиться скрес,
там, де пам'ятні трави -
сторінки розкритої книги, -
ми приходимо, щоб уклонитись тобі,
Хрест
Олени Теліги.
Гордий нації дух
серед сліз і тривоги
захищала вона
від нелюдських законів
і виходила в бій,
бій суворий, тяжкий,
проти двох
смертоносних драконів.
Ворог з Заходу,
з Півночі ворог також -
душу рідного краю
вони роздирають шалено...
І тому крізь останній вогненний кордон
неуклінно і гордо пронесла цей Хрест свій
Олена.

Юрій Каплан
АВТОПОРТРЕТ

Мои глаза темны от вашей скорби,
И волосы, как черный дым пожара,
Курчавятся над черепной коробкой.
А по ночам, когда зрочки бессильны,
В моих ушах, как в бомбовых воронках,
Стоят озера ваших слез.

1958 г.

Нам с мамой достался кусочек нар
В переполненном товарном вагоне.
А тех, кто остался на грязном перроне,
Ждал Бабий Яр.

Пожары. Бомбежка. Вопли "ложись!".
Так и ехали сквозь войну,
На всю оставшуюся жизнь
Увозя свою вину.

Людмила Титова

Приказ подкреплялся угрозой расстрела,
Они покорились, но их расстреляли,
В те ночи свеча ни одна не горела,
Кто мог, уходил и таился в подвале.
И спрятались в тучи и звезды, и солнце
От нашего слишком жестокого мира,
Покуда баварцы, покуда саксонцы,
Стреляя по окнам, врываются в квартиры,
Стучали прикладами в двери и стены,
Ломились в театры, дома и музеи,
Смеялись, как лошади, и неизменно
Горланили хором не в лад "Лорелею"...
Ее утащили у Генриха Гейне,
Как брали хорошую вещь у еврея,
Ее утащили у синего Рейна,
И пели, от водки и крови зверея.

1941 г.



Дмитро Паламарчук
ВИДІННЯ БАБИНОГО ЯРУ

Вночі, проклянувшись
крізь темну хмару,
Скорботний місяць висвітлює на мент
На дні святого Бабиного Яру
Лаокоон, страшний той монумент.

Схиливши віти, дерева півночні
Ронили перли срібної роси.
І раптом в білосніжному вісоні
Звелася постать дивної краси.

Хто ти, о привиде могили сеї?
Невже на мить ожив прадавній міф
І ти прийшла, примхлива Саломеє,
Чи з дна віків постала Суламифь?

Очам явивши небувалу вроду,
Враз постать звільня розтуля вуста:
"Я вільний дух біблійного народу,
Що людству дав Спасителя - Христа".

В сирій землі присипані, не в гробі,
Всі впереміш, без будь-яких познак,
Тут, може, вбиті в матерній утробі
Нові Ейнштейн, Спіноза, Пастернак.

Цвіт найдорожчий страдниць України
Разом з євреями отут упав.
І ті хоробрі лицарі УПА,
Що нас звільняли з гетто на Волині,

Також тут свій знаходили кінець.
В заміс кривавий тіл, землі і снігу
Тут втоптані й поезії вінець -
Скатовану, нескорену Телігу.

А скільки з нами полягло отут
Тих безкорисливих і добрих "гоїв",
Що навіть важили дітьми й собою,
Спасючи від гибелі наш люд?

Усім, хто накликає мсту і чвари,
Ні в чім невинний ганячи народ,
Відповідають жертви Бабиного Яру:
"ЗАЦПТЕ, СУЄСЛОВИ, РОТ".

... Сховався місяць. Постаті не стало,
Запав у морок Бабин Яр увесь.
Озвалася нічна пташина десь.
А могила застогнала.

1992 р.

НЕВІДДІЛЬНИЙ ТАНДЕМ

Валерію Марченку, закатованого в таборах радянського ГУЛАГу, нині виповнилося б 60 років

"Та моя провина, що завдала тобі стільки горя, все-таки є нашою спільною. Адже якби я мав не слухав книжечок, які ти читала мені, або добре не навчався, як ти від мене завжди вимагала, якби я мав на думці красти чи дбати лише про своє, забуваючи про всіх і все, тоді ти могла б сказати, що все, закладуване тобою в дитину, не прийнялося. Але сталося так, як ти того бажала, і не варто нарікати, що воно поціновано у спосіб абсурдний".
(З листа Валерія Марченка до матері)



Минуло 22 роки відтоді, як у Ленінградській обласній тюремній лікарні прийняв мученицьку смерть її син. А вона живе. З ним у думках і в серці. Свято береже пам'ять про сина, несе його слово людям. Називає його своїм Учителем.

Ніна Михайлівна Марченко - освітянка, науковець, громадська діячка. Упорядник видань сина "Листи до матері з неволі", "Творчість і життя", "Вирити - і тільки". Лауреат Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Олени Теліги (2002 р.). Кавалер ордена "За мужність" І ступеня (2006 р.). Мати філолога й журналіста, перекладача, відомого українського дисидента, члена Української Гельсінської Групи, двічі політв'язня пермських таборів Валерія Марченка.

Це про них сказала літературознавець, лауреат Шевченківської премії Михайлина Коцюбинська: "Для мене, і не тільки для мене, образ Ніни Марченко злитий воедино з образом її сина - Валерія Марченка. Це справді прекрасний людський феномен, невіддільний тандем матері і сина, який можна поставити в ряд всесвітньовідомих історичних паралелей".

- Ніно Михайлівно, чи розуміли Ви, що з такими поглядами Ваш син не був застрахований від арешту?

- А ми всі були не застраховані. Тому що наша сім'я українська. Проживши все життя в Києві, завжди говорили українською мовою. Мати наша ніколи не перейшла на російську. Батько, Михайло Іванович Марченко, все життя викладав історію України. Як і більшість молодих людей, він дуже повірив у радянську владу, рано став членом партії. Працював в Інституті історії АН УРСР (1937), 1939-го призначений ректором Львівського університету і там проводив активну політику українізації. А в перший день війни, 22 червня 1941-го його заарештували, і без суду й слідства етапом погнали величезну колону заарештованих - усю інтелігенцію, яку ще не добили. Батько, на щастя, повернувся 1945-го, його реабілітували, поновили в партії. Тяжко приживався після репресій. Професор Київського університету, він виховав не одне покоління студентів. Виховав і Валерія, який дуже любив і цінував діда, а закінчивши універ-

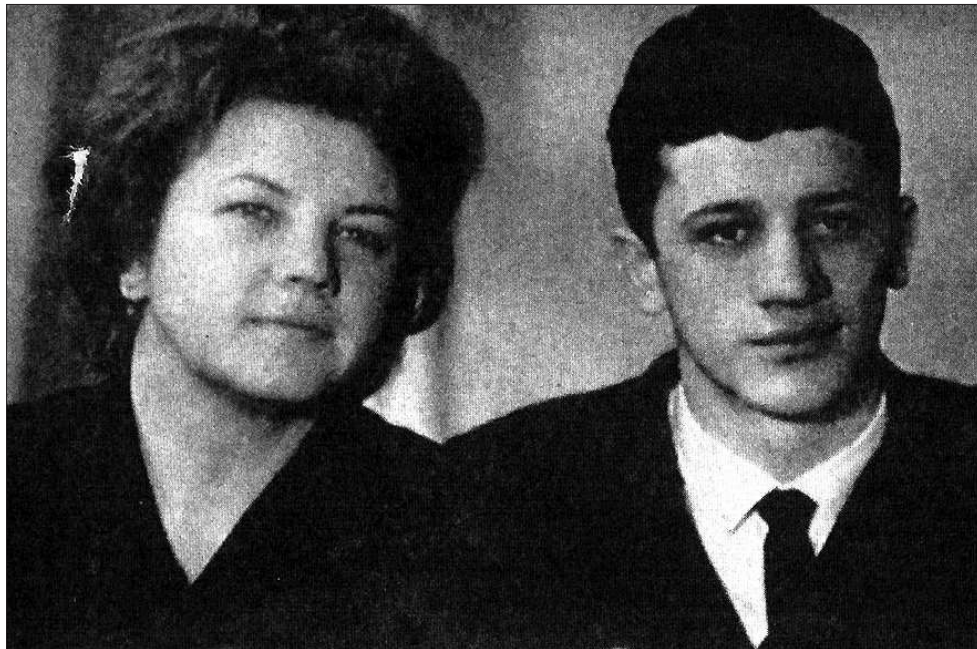
ситет, взяв його прізвище. Ми із старшою сестрою теж обрали своїм фахом українську мову.

- Отже, Ваша сім'я, як то кажуть, була "на обліку"...

- Так. А Валерій, як і більшість радянських дітей, зростав у російськомовному оточенні. Та коли змужнів, вступив на філфак університету, поїхав на стажування до Азербайджану, тоді в ньому зміцніли патріотичні почуття. У Валерія була схильність до мов, і він дуже швидко оволодів азербайджанською. Працюючи там в архівах, розшукав цікаві документи, що стосувались українців. Особливо цінними були матеріали про творчість відомого сходознавця Агатангела Кримського, на основі яких написав кілька розвідок та статей.

У Валерія закріпилась принципове бажання бути українцем. Він дуже страждав від того, що у 1972-му були заарештовані кращі представники української інтелігенції.

А 25 червня 1973 року і сам був заарештований. Очевидно, справа не в тих статтях, які визнали "пасквілями на радянську дійсність" і за які потім засудили його на 8 років. А в його непокірному духові. Кілька разів Валерію пропонували співробітничати з органами КДБ, але він не погодився. Звичайно, у порівнянні з такими видними діячами дисидентського руху, як Іван Світличний, Зіновій Антонюк, Євген Сверстюк, Валерій був просто хлопчиком. Але, на думку КДБ, вже потенційно міг зрости у ворога.



- Чи поділяли Ви погляди сина? Чи впливали на нього якимось?

- Коли Валерія заарештували, я в якійсь мірі була навіть роздратована, бо думала, що все-таки щось він натворив. Щодня бігала до КДБ, носила неопубліковані статті сина, доводила: "Дивіться, тут нічого немає, це ж радянський журналіст, а якщо у нього принцип є - українське слово, - то і я ж українську мову викладаю, і мене заарештуйте". Я тим самим жила, і ми на ці теми говорили. Але чогось такого антирадянського, за що людину треба на знищення послати, я не відчувала. Була впевнена, що там розберуться.

А коли вже подали на суд і, не взявши до уваги тяжке захворювання, засудили Валерія на 6 років таборів суворого режиму і 2 роки заслання, я зрозуміла, що

це Богом проклята країна, де немає ніякого закону, а при владі негідники, яким нічого не варто знищити хоч півнароду. І моя дитина - благородна, достойна, високодуховна, з нестримним бажанням щось зробити для своєї країни - їм не потрібна. Це була і моя внутрішня перебудова.

- Нелегко уявити, що Ви пережили. Та й надалі знадобилося чимало мужності, щоб бути підтримкою для сина...

- Я не знаю, як би пережила усе, якби не мої близькі, особливо молодша сестра Алла Марченко. Та й Валерій у листах мене не просто заспокоював, а сварив за слабкість, за те, що я піддаюся якимсь ілюзіям.

Коли приїхала на перше побачення у 35-ту зону, Валерій був розчавлений. Згуртовані між собою політв'язні не сприймали спочатку цього нікому не відомого інтелігента. А вже через кілька тижнів стала одержувати від нього дуже оптимістичні листи. Валерій зійшовся з Іваном Світличним, Семеном Глузманом, Євгеном Пронюком, іншими. Вони готували один одного юридично, читали потрібну літературу. Це були такі стосунки, коли людина готова ще строк відсидіти, але не зрадити.

Ми з Валерієм завжди були дуже близькі, мали тісний внутрішній зв'язок, навіть відчували один одного на відстані. Хоча писали іномовленням, з кожного слова у листі я розуміла його стан. Коли, наприклад, він згадував Котигорошка, я



вже знала, що то він розповідає про своє життя. Тому що ми його маленьким називали Лерошка-Котигорошко. А от Євгена Пронюка та його дружину Галину Дідківську ми умовилися в листах називати Чернишем і Шурою Ясногорською, як героїв "Прапороносців" Гончара. Бо Галина була мудра, дуже любляча жінка, надзвичайно віддана Євгену.

Спілкуючись із сином, я бачила, як він зростав духовно. А кріпив його дух зв'язок з тими величними постатями, з якими він зустрічався у таборах, від яких проймався глибокою вірою в Бога. Цю віру Валерій передав і мені.

Розмовляла Наталія Лизогуб

На знімках:

- Ніна Михайлівна Марченко;
- Валерій Марченко з матю.

noezii



Èàðèñà ÑÊÎÐË

Відшаленіли повені скорботи,
і жорна часу перетерли тугу -
вельможну радість, немічну наругу,
тверезість слів,
що разом "за" і "проти".

Ще тільки в напівсні Perezимуєм,
в напівжитті переживем безглуздя,
наш білий день чорняві коні взгнзудав
і в глупу ніч без огляду прямує.

А десь для нас заставлені столи,
В сріблястих келихах
терпке вино іскриться.
І нашим снам тихесенько не сниться,
Бо над полином бджоли загули.

Заструменить невидима ріка,
І вічність тихо сяде край порога,
І вся печаль, і вся марна тривога
Стріпоче в ніч, як звільнена рука.

Ми їдем в ніч. Шалено мчать вогні
обіч доріг, що їх нема на карті,
ми їдем в ніч, щасливі і сумні,
ми знищені, ми нескінченно варті.

Останнє слово не досягне нас,
останній сміх згубився за горами,
ми їдем в ніч, і вже скінчився час,
і кожна мить земна вже поза нами.

Відлинув світ, і сонми давніх дум
розтанули в галактиці нестями
минає ніч, благословений сум
світає тихим раєм перед нами.

Впадуть сніги на плетиво життя,
сліпучо-білі, мов весільні шати.
У тихий сум, у біле забуття
Полинув світ і час, і вже не знати:

Де сміх, де жаль,
де радість, де печаль -
кружляє ніч, і день зникає в Леті.
Змовкає сміх, і тихо гасне жаль,
і тане музика в останньому сонеті.

Зелений шал і світлотінь.
Трояндна повинь човен літа
Заполонила, а над світом -
І тиша тиш, і сині синь.

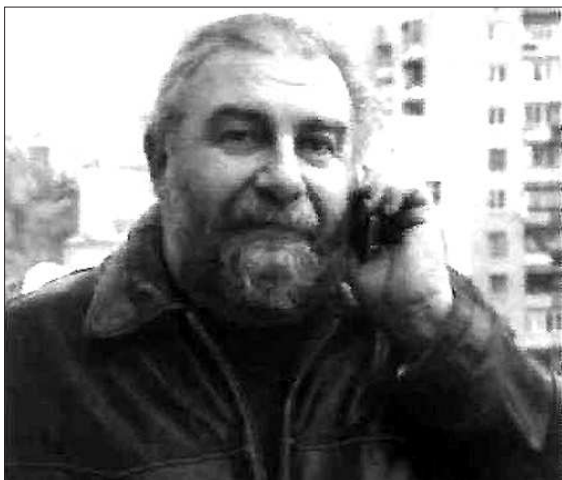
В обіймах райдужних основ
прозорість мрії над полями,
над кучерявими гаями
в зелених абрисах - любов.

Блаженство літнього півсну
лиш пам'ять згадає в тривозі,
що десь затратила в дорозі
за серпантинами - весну.

ЗАМЕТКИ ПО ПОВОДУ ПРОФПРАЗДНИКА

"Не слушайте, что Корбю говорит, не читайте, что Корбю пишет - смотрите, что Корбю делает..."

(надпись на стене мастерской Ле Корбюзье, написанная его молодыми архитекторами)



Дорогие коллеги и соотечественники вообще!

Недавно прошел очередной Международный день архитектуры... Мы, художники, тоже люди и всегда совсем не прочь отвлечься от рутинных дел, чтобы что-нибудь отпраздновать. Даже больше, чем разные другие... А потому искренне желаю нам всем побольше собственного достоинства, оптимизма и всей полноты жизни, вдохновения, понимания и удачи, здоровья, терпения и больше времени с карандашом в руках... Максимум понимающих инвесторов и безоговорочно исполнительных строителей... Поменьше согласований, экспертиз и присутственных мест, унижений профессионального и человеческого достоинства, абсурдных обвинений и обмана прессы... Будем счастливы!

На фоне мажорных звуков фанфар и развива праздничных флагов нельзя не заметить - у нас, в Киеве, этот день с каждым годом все больше напоминает Международный день заложника... Господа присяжные заседатели, представители обвинения и уважаемые судьи, просим слова для защиты главного обвиняемого во всех невзгодах и бедах современного Киева... Обвиняемый защищает себя самостоятельно и просит прессу быть предельно точной в передаче его слов. Необходимо наконец-то поговорить начистоту, откуда что берется и "кто виноват"...

Не побоюсь устаревшей ци-



таты, но "наша служба и опасна и трудна и на первый взгляд как будто не нужна..." У нас все и так все знают и умеют, с каждым днем все больше. Если не сами, то сват, брат или, на худой конец, сосед снизу, точно все знает и про проекты с согласованиями, и про "вначале строить, а

потом узаканивать", и про то, как все наилучшим способом "облагородить внагль"... А эти архитектора только "деньги качают" и ничего путного не делают.

Наша "общественность" внезапно вспоминает об архитекторах только тогда, когда ей нужен кто-то "Крайний"...

Что-то хорошее можно сказать о зодчем только в самом крайнем случае, желательно, если он уже умер и, гарантированно, ничего "плохого" впредь не сделает. Значит хвалить его, в принципе, не унижительно для себя и политически безопасно. И это правильно - ведь похвалишь сгоряча, а потом "открыться" может всякое... А потому уже много десятилетий у нас звучит победное "...строители подарили городу (району, жильцам, детям, старикам и т.д.) замечательный дом (школу, детский сад, родильный дом и т.п.)". Но как только обнаруживается, что это не такое уж и замечательное, тут же, немедленно, вспоминают о нас, грешных.

И что делать с городом, у нас знают все. Неистребимая вера в чудо, в неведомое четвертое измерение, способное добавить улиц, но чтобы дома не пострадали. А если и пострадали, то чьи-то, а "не наши". Как купить много машин, ездить и парковаться везде и всюду, но чтобы ничего



не менять... Как строить мосты, которые ничего не заслоняют, и туннели, которые ничего не ослабляют. Чтобы всем всего в избытке, но ничего привычного не менять. Дашь 30 семизвездных гостиц, но так, чтобы в центре ничего не изменилось... Не говоря уже о проектах чего-нибудь где-нибудь не совсем там, где привычными категориями и формами никак не обойдешься. Где и профессионал надолго задумается о

том, что и как делать и делать ли вообще... Какие только слухи, сплетни и мифы об "архитекторах, которые запроектировали "эту каку" не переполняют газеты, журналы и телевидение. А ведь, кажется, чего уж проще, обратиться с прямым вопросом непосредственно к "виновникам

торжества" и оперировать не домыслами, а фактами... Но традиция сильнее здравого смысла и тезис известнейшего репортера дореволюционной России Власа Дорошевича: "Больше всего в жизни я боюсь киевских газетчиков...", очевидно, не утратил актуальности.

Те, кого мы выбирали, по четвергам голосуют за то, чтобы что-то в этом городе состоялось или исчезло навсегда. Чтобы всем всего в избытке, но ничего привычного не менять.

Так откуда "растут ноги" у всего того, что так раздражает обвинителей-горожан, как в действительности распределены роли и расставлены акценты в этой длинной "песне о любви к родной квартире, городу и дому"? Кто у нас устанавливает жесткие правила игры "задом наперед", отличные от всего прочего цивилизованного мира? Кто заказывает музыку, пишет партитуру, дирижирует, исполняет ее чисто или фальшиво, по чужим нотам или импровизируя... Кто, наконец,



внимает всему тому, что "напели" потом? Где в этом сегодняшнем "необыкновенном концерте" наша партия, коллеги?

Любовь к родному городу и его архитектуре измеряется не риторикой и заклинаниями, а самыми обыденными делами. Первичные признаки подлинного отношения к нему пропорциональны размерам нашего остекленного балкона, наружного блока кондиционера и спутниковой антенны на фасаде - лице дома, улицы, города. Хладнокровно сбиваемые нами с исторических фасадов маскироны и капители, уродливые массивные пластиковые двери и окна, вставляемые взамен изящных оригинальных, подложенные проемы и опущенные перемишки... Перестройки, надстройки и пристройки, металлические, кирпичные и бетонные гаражи на месте запроектированного благоустройства, заложенные и пробитые проемы, закрывающиеся открытые магазины и открывающиеся на их месте залы игровых автоматов или закрытые офисы, "Пенопластовое величие-однодневка", имитирующее стабильную долговечность рядом с гранитным декором предков... Посильное участие в "преобра-

зованиях на местах" принимают все от пенсионера на грани нищеты, до депутата-латифундиста и владельца недвижимости.

Как только мы, в роли "заказчика", задумались о том, чем мы хуже тех, кто уже строит свою "тычку" в чьем-то дворе и не запроектировать ли что-нибудь подобное и себе на двух участках усадебной застройки - мы уже колеблемся предать или не предать себя и город... Потому что еди-



ницы колеблющихся складываются в десятки, десятки в тысячи... Так погибает "Киев - город для жизни", вытесняемый "принципом безусловной прибыльности любой ценой". Подав заявку на выделение случайного, не выбранного на основе предварительного градостроительного анализа, а найденного "анонимного" земельного участка в Киевсовет мы уже по ту или иную сторону баррикады. А уж "выстрадав" и оплатив решение Киевсовета, мы полны мстительной решимости найти инвестора "покруче" и "взять максимум".

Если у вас есть деньги или доступ к кредиту - для пользователя земель, заказчика, вы - возжеланный инвестор... Ваш тандем неразрывен, как ведущий и ведомый в воздушном бою... Теперь главное - избежать перекрестия зенитных прожекторов проверяющих, согласующих, экспертизы и общественных обсуждений. Заручиться "дружественными" чиновниками и депутатами для защиты тыла, обеспечения себе "безоблачного неба". Заказать проектные "картинки" у иностранных авторитетов, не берущих на себя труд ознакомиться с участком и нормативной базой "страны пребывания проекта", включить их расчеты в бизнес-план и регулярно показывать их "уважаемым людям" (Боже упаси!, не архитекторам) и заручиться их поддержкой... Сделайте "как все" - любой ценой максимум метров с минимальными вложениями и "гори оно пропадом" - это тагво градогубителя уже не смуть.

Чиновники, давшие себя "уговорить" дать положительное заключение там, где о нем и речи быть не может, "прикрыть"

или разрешить то, что должно безоговорочно отвергнуть, как



незаконное, бросают свою горсть земли в могилу города, который мы ежедневно теряем. Только не улыбайтесь: забота о себе и своем городе - это правильный выбор на выборах. Те, кого мы выбрали, по четвергам голосуют за то, чтобы что-то в этом городе состоялось или исчезло навсегда. Их слово - закон для города. Его то дают, то берут обратно - в зависимости от обстоятельств. Они могут скомандовать - и чиновник почтет за лучшее подчиниться, невзирая на закон, целесообразность, общественное мнение и какой-то Градсовет...

Вот, наконец, наступает и наш этап этой долгой, по мировым стандартам почти бесконечной, эстафеты-бега с препятствиями: заказчик с выстраданной, случайной землей, решением депутатов выделенной под застройку чем-то очень выгодным, но совершенно не соответствующим генеральному плану города. Инвестор со своими бизнес-планами и уже сполна оплаченными импортными предпроектными проработками, имеющими самое отдаленное отношение к полученной земле, отечественным законам и строительным нормам. Чиновники "на финише", получившие команду согласовать, чиновники на линии, согласовывающие что бы то ни было только в самом крайнем случае... Первые слова при встрече: "Мы уже потратили столько времени и денег, что все должно быть сделано очень быстро, в рамках рассчитанного бюджета и по разработанному иностранному проекту. Окупаемость - три года".

Эстафетная палочка все ближе. Теперь, когда дело дошло до нас, зодчих, нужно принять свое решение - работать или отказаться. Согласиться и сделать работу как можно лучше или "не мараться" и "гори оно пропадом". Переломить ситуацию, постараться не навредить или вяло плыть по воле волн...

В любом случае виноватыми будем мы, что-то делающие, с прошедшим праздником, дорогие "подельники"!

ГЕОРГИЙ ДУХОВИЧНЫЙ,

архитектор,
руководитель мастерской,
Лауреат Государственной
премии Украины по
архитектуре,
член Союза архитекторов Украины.

3 НОВИХ ПЕРЕКЛАДІВ

Шанувальникам **красного письменства відомі блискучі переклади Валерії Богуславської поезій Марини Цветаєвої, Переца Маркиша, Євгена Маланюка (російською), багатьох інших поетів.**

Представляємо читачам нову роботу Богуславської - переклади російською віршів Олега Ольжича, сторіччю якого були присвячені матеріали у попередньому числі "ЛЖ".



Олег ОЛЬЖИЧ

ИЗ КНИГИ "РИНЬ" ("ГРАВИЙ")

Где путь взрезает охристые скальпы
И громоздится на обрыв обрыв,
Небрежный взгляд в ущелье устремив,
Его задержишь на полоске гальки.

Она шуршит шершаво. Но ресницы
Смежив у грани каменной гряды,
Вдруг ощутишь безудержность воды
И ветра громовые колесницы.

АРХЕОЛОГИЯ

Л. Мосендзу

Торжественный витринный ореол,
Отрывочны - до скудости - анналы.
"Мы жали хлеб". "Я зернов избрел".
"Мы знали медь". "Мы вечно воевали".

"Меня убили в праведном бою,
Я погребен семьей, оплакан ею".
Как не стоять вот так, как я стою,
В просторном зале мудрого музея?

Так ясно представляется душе,
Когда весь мир бессонницей подернут:
Когда-то жил я в древнем шалаше
Здесь, на дерновом берегу озерном...

Вечер. Вижу синих скал гряды я.
Золото небес на них кладу я.
Я костры веселые раздую
И друзей веселых приведу я.

Непреодоленное вдали нам
Видится дымами по долинам,
А назавтра переходом длинным
Мы туда неудержимо хлынем.

Из поисков, отчаянья и муки,
Из мужества взросло и стало тем,
Влюбленным в тугу выгнутые луки,
В лютую бронзу мускулистых тел.

Так сладостно в предвосхищенье боя,
Отбросивши сомненья, плач, печаль,
Земли покорность ощущать ногою
И взором пить синеющую даль.

*Tertia post illam succesit aenema proles.
Ovid. Metam. Lib. T. 125*

Был же век золотой,
где пронизаны солнцем дубравы,
Мед прирученных пчел,
сладкий хмель золоченого тела,
И янтарные серны зрачки,
не заплывшие мглой кровавой,
На ветвях восковые плоды,
что сочатся истомою спелой.

Но грядет век серебряный -
четок, трезв, не гружен чудесами,
В нем всего понемногу:
горя, счастья, веселья, работы.
Век, что буднично мудр.
Только что-то стряслося с весами,
Серебристая рожь
упокоилась в пепельных сотах.

Кровью полны колодцы.
Надрывается скот одичалый.
И грудные младенцы попирают,
как хищники, землю.
И алчною звериной мужчин,
будто хворью, качает,
И бесстыдствуют женщины,
точно от крепкого зелья.

А земля - не земля,
обожженный кирпич рыжеватый,
И грохочут дороги, стонут,
будто недоброе снится,
Провожая павлинью
презрительность и франтоватость
Ярой медью окованной
воинственной колесницы.

Возле мертвой воды,
в молчаливых скалистых вертепах
Не пугливые мавки -
огнедышащие драконы.
Всходят стены твердынь,
овладев оголенной степью,
Из хребтов выпирают
оскаленным камнем червленным.

Медный век, это ты,
и твое ненасытное солнце
Зависает недвижною мутью
над высохшим садом,
Дребезжит и гудит...
И зловеще смеркается сном всё,
Мнится запад исчадьем,
воротами бездны, нет - адом.

Там пустынь изможденность,
ленивое лавы кипенье,
Но манит ненасытно
грядущего хищная бездна,
Чтоб увязли в песках,
осыпавшись с круч, как каменья,
Чтобы в ржавой трясине
захлебнулись, навеки исчезнув.

Чтобы пели про змей и про львов,
и в горенье отваги
Порывались найти золотое руно
или ласку соболю,
И сбиваясь в оружные,
лютото лова, ватаги,
Брали приступом замки
или их заслоняли собою.

В грабежах, по колено в крови
и в насылье без счета,
В состязании с миром
и в битве с самими собою
Нам дано отличить зло от блага
и нечет от чета
И прославить невинность,
и верность, и жертву героя.
Чтоб, когда небеса скроет сталь
вороненой броней блестящей,
Новой эры металл, завершающей
круг свой заветный,
Холод эры железа бросил взор
нестерпимо-палящий,
Взор прямой и прекрасный,
величественный и светлый.

Неизменна земля, только всё
в измененьях на ней непрерывных:
Золотые рассветы,
серебряный ветреный полдень,
И закатное озеро
в медном расплавленном ливне,
И железом застывшим
ночные туманы нас полнят.

Прочно скованы цепи.
Металлу вовек не стереться.
И времени года четыре -
изначально так глобус заверчен.
Вечны жажда и жадность -
в человечьем оттиснуты сердце,
Осужденном на круговорот
тот же самый - извечный.

На трех холмах под знаками орла
Фундамент заложили мы под город.
Усталая долина залегла,
И мгла окрест, и горизонты голы.

Рука верна, и гордостью звенит
В ней каждый мускул, и напор хранит он.
И дух наш бодр, и радостью пьянит
От крошева искристого гранита.

Восходит утро. Вечером уже
Горит багряно пыль - на вкус попробуй,
И к ужину ждут женщины мужей
В белых временах и потом робах.

А в сумерках, когда окончен счет,
Когда ко сну заботы отпустили,
Там, на лесах, колдуют всё ещё
В дозоре строгом зодчие святые.



Переклад
Валерії
Богуславської

НОВИНИ З РЕГІОНІВ

ВІД ІРПІНЯ - ДО КАМЧАТКИ

Справи літстудії «Дебют»



Учасники літературної студії "Дебют"

Вісімнадцятий рік існує при Центральній бібліотеці міста Ірпінь літературна студія "Дебют", якою керує директор бібліотеки О.Є.Циганенко. Особливо плідним для "Дебюту" видався 2006 рік, коли були видані книги студійців: роман "Мені наснилося кохання" Катерини Подолинної, друга книга лірики Олександра Борщенка "Іду до вас", великоформатна і яскраво оформлена "Абетка" молоді поетеси Дарії Гордійко та колективна збірка поезій "Ukr.Ru.etc", до якої увійшли твори двох студійок.

На щомісячних засіданнях дебютівців читають і обговорюють нові твори, а дехто підвищує літературну майстерність, ще й відвідуючи поетичну студію Юрія Каплана у Києві. Крім того, члени студії "Дебют" ініціюють і активно виступають на масових заходах бібліотеки, у школах, на святкових майданчиках міста. Слід назвати найвизначніші зустрічі 2007 року. У березні, напередодні жіночого свята, відбувся вечір любовної лірики. Звучали вірші українських класиків про кохання, власні твори студійців та запрошених поетів: Івана Жданова, Данила Кулиняка, Наталі Бельченко, Володимира Ільїна, співали народні пісні.

Велелюдне зібрання шанувальників Кобзаря відбулося 10 березня. Письмениця Наталя Околітенко розповіла про продовження роботи над повістю "Рось - Марія". Герой повісті - український художник Іван Максимович Сошенко, 200-

річний ювілей якого відзначали якраз улітку. Життєві шляхи художника і молодого Тараса Шевченка перетнулися: вони товаришували в Петербурзі, а розлучившись, тримали одне одного в полі зору та уваги. Образ Шевченка у цьому творі особливо проникливий і психологічно виважений. Про сучасність ідей Шевченка говорив Дмитро Бедзик, молодь декламувала вірші Кобзаря, а ірпінський ансамбль "Ясени" виконав пісні на його слова.

У день сторіччя з дня народження українського

поета Костя Герасименка захід у бібліотеці був присвячений пам'яті талановитого митця, що загинув на фронті молодим. Кость Герасименко пов'язаний біографією і творчістю з Ірпенем. Тут він одружився з донькою композитора М.І.Вериківського. Ірина Михайлівна, дружина Костя, зателефонувала і розчулено дякувала зібранню, просила надіслати матеріали. Линули вірші Костя Герасименка, а також Максима Рильського, Олексі Ющенка, Ніни Висоцької, присвячені пам'яті поета. Ніла Підпала, дружина відомого поета Володимира Підпалого, цікаво й змістовно розповіла, як Володимир працював над дипломною роботою про творчість Герасименка, і оприлюднила яскраві фрагменти дипломної роботи.

Влітку студійці зустрілися з поетами Наталею Вареник, Сергієм Смешко та відомим виконавцем авторських пісень на слова Григорія Сковороди Петром Приступовим.

У День міста 22 вересня Ірпінь - оаза натхнення і сталих літературних традицій - не залишився без поетичної підтримки. Студія "Дебют" тривалий час підтримує творчі стосунки з камчатською діаспорою українців. Отож, нещодавно в ірпінській бібліотеці з'явився розкішно та нестандартно виданий альманах "Україна на Камчатці", а також побачив світ другий випуск альманаху "Первоцвіт" з творами студійців "Дебюту".

Ніла Висоцька

Культ новини

ГРУЗИНСЬКИХ КОЛЕГ ВИГНАЛИ З ДОМУ

Їх позбавили рідного приміщення - Будинку літераторів - у центрі Тбілісі за допомогою... спецназу.

Про це нещодавно повідомила тбіліська газета "Асавал-дасавалі" з посиланням на секретаря Спільки письменників Грузії Реваза Мішвеладзе. Цю незвичайну подію тамтешній міністр економіки прокоментував по-філософському, мовляв, сам великий Руставелі не був членом Спільки й до цього будинку не ходив, але ж безсмертного "Витязя в тигровій шкурі" написав. Тож і нинішнім письменникам мати приміщення не обов'язково.

Цю двоповерхову садибу в стилі модерн заповідав саме письменникам на початку ХХ століття відомий підприємець та меценат Давид Сараджишвілі, у якого власних нащадків не було. Стіни будинку пам'ятають голоси Галактіона Табідзе, Георгія Леонідзе, за творами якого знято чи не найкращий грузинський фільм "Древо бажання", Костянтина Гамсахурдіа, Нодара Думбадзе, а також Бориса Пастернака, Осипа Мандельштама, пізніше - Ахмадуліної, Вознесенського, Євтушенка. Більш ніж півстоліття тому після першого ж виступу в Будинку літераторів зійшла яскрава поетична зірка Анни Каландадзе, яку тепер називають "королевою поезії".

Відомий грузинський письменник і народний депутат першого парламенту незалежної Грузії Гурам Петріашвілі, що живе в Україні от уже 15 років, на прохання "ЛЖ" події прокоментував так:

- Рішення нашої так званої демократичної влади відібрати Будинок літераторів інакше, як рейдерством, вандалізмом, не назвеш. Тим більше, що у захопленій споруді були солідні письменницькі архіви й бібліотека - їхня доля невідома. Не знаю, чи влаштують там чийсь ресторан, чи інший розважальний заклад. Але літератори тепер не те що не мають місця, де збиратися для спілкування, їм навіть нізвідки проваджати колег в останню путь. Дожилися!.. Це справжня війна влади проти культури та народу.

Влас. інф.

На трехдневной встрече писателей России, Беларуси и Украины, проходившей в Белгороде, в числе 130 (!) российских писателей участвовал и поэт... Ножкин, которого больше знают как народного артиста России, киноактера и автора популярнейших песен "Последний бой" ("А я в Россию домой хочу"), "Я люблю тебя, Россия", "Последняя электричка" (музыку к двум последним написал Тухманов) и многих других.

Приятно было выступать вместе с ним перед тысячной аудиторией: его обаяние не стареет. Ныне он член правления Союза писателей России, но в беседе мы литературой, естественно, не ограничились.

А ЗАПАД ПОДУМАЛ: УЧЕНЬЯ ИДУТ

- Михаил Иванович, еще до того, как вы вышли на широкий экран и стали любимцем миллионов, кажется, не один год вы писали тексты и мелодии для эстрады?

- И это длилось лет десять: мой репертуар исполняли тогдашние звезды - Миронова и Менакер, Милов и Новицкий, Шуруп и Рыкунин. Почти одновременно я начал и сам исполнять свои песни под гитару, тогда нас такových были единицы: Юра Визбор, Булат Окуджава и довольно острый Галич, который затем покинул страну.

- Если пойти по хронологии, хотелось бы вспомнить песню "А я в Россию домой хочу", которую вместе с вами в Белгороде пел стоя весь зал, и которая впервые прозвучала в фильме "Освобождение" в 68-м году...

- Ну, во-первых, о фильме. Поначалу он назывался "Освобождение Европы". Но второе слово исчезло из названия, поскольку представители некоторых стран, ну, скажем, французы говорили: "Нет, мы сами себя освободили". То есть, было упорство от некоторых государств на высоком политическом уровне. И решили название фильма сократить. Хотя знающим людям и сегодня понятно, что не будь СССР и Советской армии, европейские страны раскисли бы и задрали подол перед Гитлером еще лет эдак на сто.

Еще что важно: в фильме действовали десятки тысяч людей, снимались целые армии. Показателен и состав его создателей: автор сценария Юрий Бондарев - офицер-фронтовик, один из зачинателей так называемой "лейтенантской прозы", режиссер Юрий Озеров - участник войны, артиллерист-майор. Художник фильма Александр Мягков - фронтовик-пехотинец. А главный оператор Игорь Слабневич в Курской битве был командиром танка, два или три раза горел в машине, дошел до Берлина. И кадры в фильме, когда горят танкисты, он фактически снимал о себе. То есть, я это к чему: киноэпопею снимали фронтовики, знавшие войну не понаслышке, причем, представители разных родов войск, которые сами "пол-Европы по-пластунски пропахали". Это очень важно: потому и получилось не ложно, убедительно.

- Ну, вы пока все о других. А вот когда сами вступили в съемки, и как рождалась песня?

- Я вошел в съемки в общем-то с самого начала, хотя на экран не появляюсь не с первой серии - все это из-за специфики тогдашнего момента. Съемки проходили в 1968-м в Берлине. И нас тут же предупредили: "Снимайте сразу все серии, ибо через полгода Александр-плац начнут реставрировать!", то есть исчезнет натура исторических военных развалин. Поэтому сразу снимали там берлинские фрагменты всех пяти серий. Благодаря этому развалины, показанные в фильме, это настоящие шрамы войны, сохранившиеся на тот момент. До Берлинской стены - 100-150 метров, и когда я

бегу в атаку, когда грохнули танки и самоходные установки, воспроизводя военные события, плюс сотни солдат кричат "Ура!", за Берлинской стеной вдруг возникает переполох. И тогдашняя пропаганда объявила, что под видом киносъемок СССР сосредоточил большую группу войск и собирается захватить Западный Берлин. В воздух были подняты самолеты и вертолеты с западной стороны, которые следили за нами и как бы страховались. И все время съемок на их телевидении транслировались репортажи, снятые с этих вертолетов, о том, что творится на съемочной площадке.

Теперь о песне. Фронтовики, снимавшие картину, стали говорить, что в фильме ее не хватает, ибо народ всегда пел, даже перед боем, и в короткие часы отдыха. То есть поняли, что песня в картине нужна, и, мол, давай, Миша, напиши! Фильм уже снимался, а, так сказать, центральной песни нет. Сначала я написал первый вариант ее, но он получился довольно озорной, недостаточно серьезный. Затем вызрел второй вариант: песня

в весеннем лесу пил березовый сок... после того, как вы ее исполнили в "Ошибке резидента" так, что многие женщины просто млели (а казбисты или фезсбешники, как я где-то читал, просто взяли ее своим гимном), донныне считают вашей, хотя ведь ее автор - другой человек. Он даже обижался на вас, как я слышал, за то, что вы не называли автора, когда пели ее в концертах...

- Верно, это очень распространенные заблуждения. Все, видимо, исходит от того, кто ранее, "широкоформатнее" или памянее исполнил. Высоцкий спел мою "А на кладбище все спокойненько", и как-то в сознании она за ним закрепилась. Точно так же с песней "Я в весеннем лесу" - когда я исполнил ее в картине, которую посмотрели миллионы людей, да еще она дополнялась закрепляющимся в сознании видеорядом - образом умного и мужественного разведчика Бекаса, в роли которого я ее пел в соответствии со сценарием картины, то и авторство стали приписывать мне. На са-

хологическая - только не стреляют, а в остальном человек у нас нынче часто оказывается на распутье, как Роцин во времена гражданской или в кругу мучительных вопросов. Поэтому Роцин остается неким собирающим образом русского человека. В нем есть некая "неразгаданная сила, неразгаданная грусть", как поется в моей песне о России.

Может быть, и нынче главная проблема россиянина в том, что мы все время живем в своих городах, домах, как гости.

ПОЭЗИЯ ВАЖНЕЕ КИНОРОЛЕЙ

- А еще мне дорог образ из фильма "Каждый вечер в одиннадцать" - картина о чистой любви, подзабытой нынче, о телефонном романе, где мы в главных ролях с Маргаритой Володиной. Когда-то фильм был бешено популярен, наверное, еще и потому, что мы затронули болезненную тему одиночества. Я получал мешки писем после него. Памятны и роль в "Ошибке резидента" и "Судьбе резидента", и некоторые другие. Но приоритеты мои

- А что-то из ваших книг готовится? Тем более недавно у вас был солидный юбилей...

- Готов к изданию двухтомник, все-таки почти полвека "на арене". Название не стал бы пока говорить, чтоб не сглазить. Может, он будет называться по одной из песен, которую вы сегодня слушали, - "Время Русь собирать", может, как-то по-другому. Но речь о том, что для меня литература интересней всего прочего.

- Мне вспомнилось ваше стихотворение, почти как поэма, посвященное Киево-Печерской Лавре.

- Ну, с Украиной меня кое-что да связывает. Во-первых, мы когда-то сделали оперетту-водевиль по "Шельменко-денщику" Квитки-Основьяненко, которая с успехом тогда обошла всю страну, и помню, что на Донбассе, точнее в Донецке, проходил 150-й спектакль с колоссальным успехом. Под названием, если я не ошибаюсь, "Силою не будешь милый" он шел в России и в Украине чуть ли не дольше всех. То есть, братство наших народов, согласитесь, я мог чувствовать и в этом. А что касается упомянутого стихотворения о Лавре, то история написания его такова. Накануне праздника тысячелетия крещения Руси мы с женой побывали в Киеве. Там это и выплеснулось. Могу прочесть как привет моим дорогим братьям-украинцам:

И снова Лавра рвется в небеса,
За землю зацепившись на бегу!
И снова я гляжу во все глаза,
И снова наглядеться не могу.
И фрески улыбаются со стен
Роднею нашей ласковой, большой.
И снова подымают нас с колен.
Так кто сказал, что все былое -

тлен?..
(Я Михаила не прерывал, с удовольствием выслушав и записав эту прочитанную на одном дыхании почти поэму. Но поскольку она заняла бы не менее полполосы, то дождемся все-таки двухтомника - С.Б.)

- А вас политики с обеих сторон сильно смущают?

- Не без этого, но я бы о них не хотел ни слова. Много чести. Мы для них электорат - ненавижу это слово. Да еще и из-за океана нас натравливают друг на друга. Но кровное братство не отменить никому! У нас ведь и Победа общая, и «ливень, счастливень, моливень», как говорится в ваших стихах.

Мой отец ведь, как и ваш, тоже после фронта, попал в плен, прошел Бухенвальд. Но то, что вы прочли в "Прозе жизни отца", прошибло не только меня - из президиума я взглянул на зал - глаза некоторых увлажнились, особенно после финальных строк: "И нет отца уже - за оградой! Даст Бог, хоть внуки ему - наградой..." И на правах старшего предлагаю перейти на "ты" - вот мой московский адрес и телефон: заходи в гости, подарю, помимо прочего, пять кассет с моими 70 песнями. А если выйдет уже двухтомник, то и его!

- И напоследок - что еще помимо двухтомника можно ожидать ценителям вашего творчества?

- Появляться в какой-то кино-роле пока не планирую. Мной написаны два сценария художественных фильмов, и я надеюсь, что они будут реализованы. Но сейчас многое зависит от поиска-наличия денег. Поэтому сказать что-либо конкретное пока не могу.

P.S. Расставаясь с этим человеком, который старше на 18 лет (ему в нынешнем году исполнилось 70), мы обнялись, словно давние знакомые.

**Беседу вел
Станислав БОНДАРЕНКО**

Наснимке:
Михаил Ножкин в окружении Юрия Каплана и Станислава Бондаренко в Белгороде на встрече писателей Украины, России и Белоруссии.

фото Николая Переяслова

"НЕРАЗГАДАННАЯ СИЛА, НЕРАЗГАДАННАЯ ГРУСТЬ" МИХАИЛА НОЖКИНА

вышла великовата и по сюжету немного как бы уже заканчивающаяся войну, даже с послевоенным финалом. Из нее во второй серии звучит фрагмент "Все на свете началось на расвете". И только затем появился третий, окончательный вариант после моих раздумий на тему: ну что главное для фронтовиков, о чем они говорят и думают. А я их видел и слышал в детстве, я ведь коренной москвич, и возле моего дома была яузская больница-госпиталь. Я хорошо помню израненных бойцов, закованные халаты... И я попытался поставить себя на их место. В разговорах раненых преобладала тема дома - собственно и воевали ведь ради него. Песня "выстрелила", написанная за один вечер: "А я в Россию домой хочу, я так давно не видел маму".

- Теперь видно, что получились, пожалуй, вечная песня, а тогда все ли ее приняли и было ли так, чтоб ее пели на ваших глазах маршалы, члены Политбюро ЦК, Брежнев?..

- Да, вы знаете, приняла ее повсеместно - в съемочной группе запели еще до выхода "Освобождения". Затем не раз видел, что и brave маршалы с генералами подпевали, и члены Политбюро шевелением губ вторили. Хотя я ведь никогда в партии не был, и мне не представлялось важным: запойте члены Политбюро или нет. Гораздо важнее, если подхватит просто интеллигент, рабочий или колхозник из самой дальней глубинки. Ибо члены Политбюро, знаете, преходящи, а народ остается. И донныне ее все поют, пожалуй, чаще, чем "Я люблю тебя, Россия" и еще сотню других моих песен.

- А вот поясните причины сразу двух массовых заблуждений: я уверен, что и ныне большинство читателей думает, что песня "А на кладбище все спокойненько" якобы Владимира Высоцкого, а не ваша. А с другой стороны, песню "Я

мом деле автором этой замечательной песни является Евгений Агранович, успевший поучаствовать в войне и написать несколько песенных хитов, в том числе "Одесса-мама" и "И только пыль, пыль от шагающих сапог". А песню "Я в весеннем лесу" он написал еще в 1954 году для фильма "Ночной патруль", снимавшегося на киностудии Горького. Там ее якобы должен был исполнять Марк Бернес, которому песня очень нравилась, но начальство почему-то решило песню в фильм не вставлять. А вот когда снималась "Ошибка резидента", ее предложили спеть именно мне. Но с тех пор я ее почти не пою в концертах - может, разве что в каких-то редких случаях, когда слушатели настойчиво просят. Если такое где-то когда-то произошло и я не назвал фамилию автора Евгения Аграновича, то это не преднамеренно.

- А вот если попытаться расставить сделанное вами по ранжиру: кинороли, песни, стихи - что важнее и ближе вам?

- Мне все интересно и расставить по местам вряд ли возможно. Могу лишь сказать, что среди киноролей, пожалуй, самый любимый образ Роцина из "Хождения по мукам". Хотя и роль в "Ошибке резидента" дорога, но Роцин по-особому. Поэтому, видимо, что почти все русские люди - Роцины в душе, озабоченные такими вечными вопросами: с кем быть, где мое место в обществе, куда идем... Ведь и ныне, увь, идет война - экономическая, идеологическая, пси-

все же не в области кино. Да я и не рвался часто сниматься - иногда сам отказывался, иногда мне отказывали...

- А например? И уточните насчет приоритетов: в чем они?

- Я отказался, скажем, играть в фильме "Офицеры" - того самого героя, которого затем сыграл Юматов. Когда мне предложили эту роль, и я ознакомился со сценарием, мне гораздо больше импонировал образ офицера, которого играл Вася Лановой - тот образ мне виделся более интересным, живым и действенным, что ли, нежели второй, юматовский. Я сказал об этом режиссеру, но он ответил, что вчера уже утвердил на эту роль Васю. Тогда я отказался от участия. А случаев, когда отказывали мне, и вспоминать не хочется...

Но возвратимся к вопросу о приоритетах. Из того, что я делаю в фильмах, что-то удачно, дорого, более-менее достойно, что-то менее прилично (ведь были и проходные роли, какие-то мутации). Но я все же знаю, что вместо меня по сути любую роль лучше или хуже мог бы сыграть другой актер. Или несколько актеров. А вот то, что делаю в поэзии, могу создать только я и никто другой. То же самое касается и песни. Это и есть творчество.

- Вы приятно удивили, тем более, что поэзия нынче и славы, и денег приносит меньше, чем, скажем, кинороль...

- И тем не менее, моя приоритетная, основная задача на белом свете - это, конечно, литература. Хотя я мало печатаюсь и никогда не рвался к этому, в отличие от многих других. Правда, коллеги-актеры зачастую тоже помогали мне, читая мои стихи, баллады со сцены. И это были выдающиеся Анатолий Папанов, Николай Крючков, Евгений Леонов, Георгий Вичин. Ну а я сам вот уже почти полвека читаю и пою со сцены то, что написано мной. Хотя, может, в последние годы в Украине это и не слышат.



ЗАГАДКОВИЙ КОНКУРС «ДИТИНЦЯ»

Кросворд «ГЕОГРАФІЧНИЙ»



Шановні юні читачі! Деякі з вас уже включилися в нашу розвиваючу гру з **ВЕЛИКИМ ПРИЗОМ**, одержати якого зможуть переможці, розгадавши шість загадкових кросвордів. Мабуть, ще не всі змогли вчасно надібати й почитати нашу нову газету з "Дитинцем". Перший кросворд вірно розгадали: Марина Петкова (Маріуполь), Даша Лисенко, Коля Решетило, Аліна Осадченко (всі - з Києва), львів'яни Петрик Пасічник та Віра Дика. А ще Таня Величко з Бучі. Але і в тих з вас, хто не встиг включитися в гру, або ж припустився помилки, є шанс направити нам відповіді як на цей кросворд, так і на перший - всі ваші бали будуть зараховані, якщо відповіді безпомилкові. Тож у всіх ще є шанс вибороти власним розумом новий Комп'ютер або поїздку до Діснейленду, що знаходиться в Парижі. Тож до бою "із самим собою".

1
Один з дванадцяти братів
Лютує майже тридцять днів,
А сам зростає трохи -
Раз на чотири роки.

2
З'єднай зі звичним фантомом
Одну частину світу,
Щоб стрітися з талантом,
Яким багаті діти.

3
Стрічка через річечки,
Гори і моря -
Навпіл тою стрічкою
Ділиться Земля.

4
Серед снігів замет
Заліг та і завмер,
Живий лапатий сніг:
Підійдеш - зіб'є з ніг.

5
Кружляє річка -
Пташина кличка:
Навколо Києва
Виліє хвилями.

6
Де зростила малюків
Молоком своїм вовчиця,
Стало місто із віків,
А у ній - аж дві столиці.

7
Чималенький каблучок,
Став над морем чобіток:
Як цяцьки, на ній міста.
Мабуть, це ота Іта...

Придумав
Станіслав Бондаренко

ЩО ДО ЧОГО

ПОТТЕР ДІРКИ В ГОЛОВАХ ПРОТЕР

В столичному Українському домі гучно презентували нову, вже сьому книгу про юного мага Гаррі Поттера в перекладі українською. Це найперший у світі переклад цієї книжки.

Добре, що київські видавці разом з перекладачем Віктором Морозовим та його помічниками попрацювали стаханівськими темпами, як раніше казали, та випередили всіх. Добре й те, що вони давно видають поттеріану з українською, а не англо-американською обкладинкою. Її знов намалював дуже гарний і визнаний у багатьох країнах ілюстратор Владислав Єрко. Це він зробив і малюнки до дуже красивої книжки "Снігова королева", до всіх книжок популярного бразильського письменника Пауло Коельо.

На презентації грав мелодії з фільмів про Поттера Президентський оркестр, проводилися вікторина на знання поттеріани, конкурс на кращого Поттера.

Але є багато відомих письменників, культурних людей-читачів, які вважають цю сімку книжок Джоан Роулінг не цікавими і навіть шкідливими. Чому?

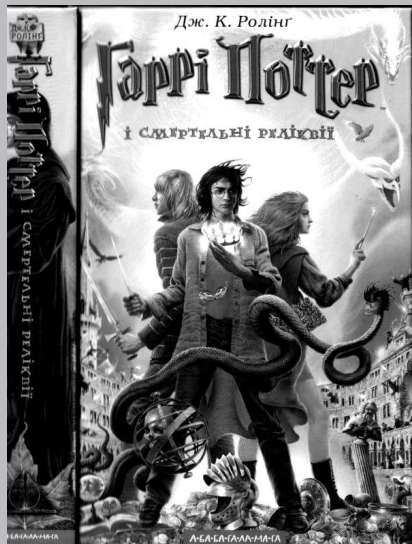
Створення поттеріани, кажуть вони, це скоріш масштабний фінансовий, а не літературний проект. Отже - для заробляння прибутків на юних читачах. На його рекламу було кинуте величезні кошти. Крім того, ці книги пропагують не лише магію білу і чорну, а й нав'язують мислення, не властиве та шкідливе дітям України. А головне, стверджують знаючі люди, українські та й російські казки, інші твори для дітей набагато цікавіші, світліші, добріші. Від "Котигорошка" й до творів сучасних авторів. Але вони майже не видаються, їх не пропагують.

Багато хто запитує: чи грав Президентський оркестр на презентації хоч однієї якоїсь книжки українського письменника? На це ми можемо вам відповісти: дійсно - не грав. Та, мабуть, і гравці оркестру разом з оточенням Президента набагато й чули про них.

Тож, шановні діти, вибирайте самі, що вам читати. А ми будемо вам радити. А зараз лише нагадаємо: краще, коли наші співвітчизники мають власний український розум, а не англо-американський. А в цьому найбільше допомагають з дитинства хороші книжки, починаючи з народних казок.

Інф. "Дитинця"

На фото: обкладинка ново-го тому поттеріани.



ВІСЛЮК - ВЕСЛЯР

казка Станіслава Бондаренка

Віслючок був малий і ще ніколи не відходив від домівки. Мало що бачив, небагато й чув. Ну, бачив він піски, змійку Розумійку, гори, тихе дерево та знову піски... Одне слово, майже нічого й не бачив.

А якщо до нього звертали-ся, приміром, "гав-гав", "гил-гил", то зрозуміти він міг, уявіть собі, дуже мало. Поклавши руку на серце, я теж тут не все зрозумів би, тому й промовчу. А віслючок, коли так от до нього зверталися, хутко відповідав: "Іах-іа" або ще веселіше "Іах-ха-ха". Отож бо його й назвали отак весело і красиво - Іах-ха-ха. По правді сказати, й сам він був красень, як усі малюки. Хоча вважав, що йому дісталися надто довгі, незугарні вуха.

Якось Іах-ха-ха з матусею пішли спекотними пісками між колючок. Раптом вони відчували подих неймовірної свіжості, і незабаром їм відкрилося з пагорба голубе невідомо що. Ви б, мабуть, одразу здогадалися, що це море. Величезне і живе, воно злегка брикало, як сивий і красивий віслюк.

Вухастий малюк так зрадів небаченому диву, що аж задзвенів: "Іах-ха-ха" - і хутко побіг назустріч, залишивши

маму далеко позаду. Так робив багато хто з нас у подібних випадках... Мама кричала навздогін, щоб синочок зупинився, та він і чути не хотів.

Іах-ха-ха був уже на самісінькому краєчку берега. Зблизька море виявилось мокрим, теплим і прозорим, а саме через те здавалося мілким.

Біля берега колисався на невеличкій гойдалці хвиль зовсім маленький човник. Віслючкові він так сподобався, що тут-таки захотілося заскочити у човник. Він відштовхнувся однією ногою від берега, а інші три вже були у човні. Радісний, увівся

ливо дражнила знайома зовсім зелена змійка Розумійка:

Віслюк, віслючок -
Неслух, не-слу-шок,
Має вуха, як весло!
Кудись його понесло.

Все-таки добре, що він згадав ту дурненьку змійку - якби не відволікся на неї думками, то вже б заплакав від цього безкрайнього голу-бого... горя. Від безсилля він опустився на коліна, поклав голову на корму човна, на заднє сидіння, так що довгі вуха пірнули за борт - кінцями у воду.

Тут-таки віслюка щось привело до тями: мабуть, вуха передали голові, що вода - холодна. Йому здалося, що човен зупинився. Боячись помилитися, віслючок трохи підвівся з колін і підняв голову: впертий човен знову поплив, як і раніше, в морську далечинь.

Від обурення віслюк звалився на те ж саме місце, упустивши вуха за борт: і знову човен загальмував. Іах-ха-ха почав про щось здогадуватися. І знову спливали у пам'яті образливі слова тієї Розумійки:

Віслюк, віслючок -
Неслух, не-слу-шок,
Має вуха, як весло!
Кудись його понесло...

Він ще раз підвів голову - човен швидко поплив, а коли опустив її - човник зупинився. Ага! Все! Зрозумів він: його вухка-довговухка - це справді гальма. А може, ще і весла? Змійка ж саме таке казала!..

Віслючок занурив їх у воду і замислився. Доки човен не рухався! Загальмувати човен - ще не означає врятуватися, повернутися до мами. Тоді премудрий віслючок уперся ногами в днище човна і почав вертати головою, уявляючи собі, і вухами! Ось дивіться, як він це робив: головою і вухами він запрацював, як ми головою і руками. Виявилось, що його довгелезні вуха - зовсім непогані весла! Ясна річ, веслувати-махати і вертати головою довелось ох як багато!..

Сил у весляра залишилась лише крихта, коли одним оком він побачив берег і маму. А через п'ять хвилин мама обняла сина-мандрівника, котрий від утоми швидко заснув.

Мама ще довго плакала від хвилювання і радості!

З того часу всі віслюки, а особливо їхні мами, просто щасливі, коли у малюків з'являються дуже довгі вуха!

А добра знайома весляра змійка Розумійка була так зворушена мужністю і винахідливістю віслючка, що подарувала йому, уявляючи собі, навушники. Справжнісінькі! І ніколи більше не дражнила. А навіщо? Це було б не чесно.



посередині сидіння, щоб не впасти й не перекинутися. Тепер човен гойдався разом з ним. І лише тоді Іах-ха-ха подивився у той бік, де була мама, яка чи то махала йому здалеку, чи то погрожуwała. Здається, навіть кричала щодуху.

Та синок безтурботно й весело колисався разом із човником на блакитній гойдалці хвиль. Подув вітер, і човник почало відносити все далі в море. Віслючок лише тепер зрозумів: правити човном він не вміє. Іах-ха-ха навіть не знав, що для цього потрібні весла, яких, звісно ж, не було. Не моряк же він! Спробував ногою зачепити дно, але - "Іах-ха-ха!" - ледве не перекинув човна. Дна вже й близько ніде не видно - воно загубилося в морських глибинах. Якби Іах-ха-ха народився, приміром, жирафом, то, напевно, ще встиг би дістати дно. Та він був маленьким коротконогим віслюком, хай і довговухим! Яка користь від вух ніхто нічого доброго не підкаже!

Віслючок зрозумів: трапилася жахлива біда, і тепер він, може, ніколи вже не повернеться до берега і до мами.

А сама матуся вдалині перетворювалася на маленьку цяточку, що наче борсається біля берега. І навіть такі поважні вуха, які були у віслюка, не могли вловити, про що вона плаче, кричить чи щось радить.

Йому зробилося так гірко, наче три дні він їв полин, а тепер його примушують їсти знову. До того ж він раптом згадав, як його образ-

Илья ИЛЬФ и Евгений ПЕТРОВ

ЧЕСТНОСТЬ

Когда гражданин Удобников шел по своему личному делу в пивную, на него сверху свалилось пальто с песьим воротником.

Удобников посмотрел на



пальто, потом на небо, и наконец взор его остановился на большом доме, усеянном множеством окон и балконов.

— Не иначе как пальто с этажа свалилось, — совершенно правильно сообразил гражданин Удобников.

Но с какого этажа, с какого балкона свалилось пальто — понять было невозможно.

— Черт бы их подрал, жильцов стоеросовых, — сказал вслух Удобников. — Кидают свои песьи шубы, а ты их подымай!

И, перекинув на руку пальто, Удобников быстро пошел...

В первый этаж Удобников и не заходил. Ему было ясно, что оттуда пальто свалиться не могло.

И он начал обход квартир со второго этажа.

— Пардон, — сказал он в

квартире № 3. — Не ваше ли пальтишко? Шел, понимаете, по личному делу, а оно на меня и свалилось. Не ваше? Жаль, жаль!

И честный Удобников двинулся дальше. Он сам себе удивлялся: «До чего же честные люди все-таки существуют!»

— Ведь вот, граждане, — разглагольствовал он в квартире № 12. — Я-то ведь мог пальто унести. А не унес!

И жильцы, хотя бы вы, например, могли бы сказать: «Да, наше пальтишко. Спасибо вам, неизвестный гражданин!» А ведь не сказали. Почему? Честность! Справедливость! Свое не отдам и чужое не возьму. Ну, пойду дальше, хотя и занят личным делом. Пойду.

И чем выше он поднимался, тем теплее становилось у него на душе. Его умиляло собственное бескорыстие.

И вот наконец наступила торжественная минута. В квартире № 29 пальто опознали. Хозяин пальто, пораженный, как видно, добропорядочностью Удобникова, с минуту молчал, а потом зарыдал от счастья.

— Господи, — произнес он сквозь слезы. — Есть еще честные люди!

— Не без того, имеются, — скромно сказал Удобников. — Мог я, конечно, шубенку вашу унести. Но вот не унес! А почему? Честность заела. Что шуба! Да если бы бриллиант или же деньги оброни-

ли, разве я бы не принес? Принес бы!

Дети окружили Удобникова, восклицая:

— Честный дядя пришел! И пели хором:

На тебя, наш честный дядя, Мы должны учиться, глядя.

Потом вышла хозяйка и застенчиво пригласила Удобникова к столу.

— Выпьем по стопке, — сказал хозяин, — по севастопольской.

— Простите, не употребляю, — ответил Удобников. — Чаю разве стакашек!

И он пил чай, и говорил о своей честности, и наслаждался собственной добродетелью.

Так было бы, если бы гражданин Удобников действительно отдал упавшее на него пальто. Но пальто он унес, продал и, сидя пьяный в пивной, придумывал всю эту трогательную историю.

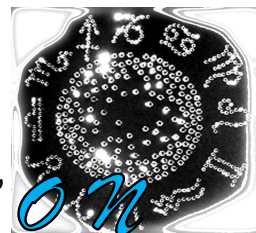
И слезы катились по его лицу, которое могло бы быть честным.

1930 г.

Шаржи Кукрыниксов



Чтоб не дойти до горьких слез
Не принимай его всерьез,
Но все ж не забывай о нем,
Чтоб не раскаяться потом.
Ведь мы смотрели в телескоп,
Чтобы составить



ТОП-ЧАН

с 8 по 21 октября

ОВНЫ. Период неблагоприятен для серьезных начинаний. Особенно это касается бизнеса и оформления любых документов. С 15 по 18 эффективны оздоровительные и косметические процедуры.

Благоприятные дни: 17, 18, 20. Неблагоприятные: 15, 19.

ТЕЛЫЦЫ. Будьте бдительны с коллегами и начальством. Старайтесь никого не подвести, но и брать на себя чужие обязанности не рекомендуется. Уделите внимание любимому человеку.

Благоприятные дни: 8, 16. Неблагоприятные дни: 19, 21.

БЛИЗНЕЦЫ. Вы сможете продвинуться по служебной лестнице, завести полезные знакомства, обрести новое хобби. Главное, не переусердствуйте и не забывайте о друзьях.

Благоприятные дни: 16-18. Неблагоприятные дни: 19.

РАКИ. Рекомендуется сдержанность и самодисциплина. Не стесняйтесь говорить «нет». Период благоприятен для творчества. Возможны озарения и пророческие сны.

Благоприятные дни: 8, 10, 19. Неблагоприятные дни: 20.

ЛВЫ. Основные проблемы - здоровье и финансы. Займитесь спортом, больше общайтесь с природой и домашними любимцами.

Благоприятные дни: 17, 18. Неблагоприятные дни: 19, 20.

ДЕВА. Можете смело пользоваться своей возросшей привлекательностью. Стучите и Вам откроют. Гармонию могут нарушить разве что мелкие конфликты с родственниками.

Благоприятные дни: 8, 9, 17, 18. Неблагоприятные дни: нет.

ВЕСЫ. Период, когда всё тайное может стать явным. Не доверяйте никому ни свои, ни чужие секреты. Давать деньги в долг также не рекомендуется.

Благоприятные дни: 15, 18. Неблагоприятные дни: 11, 19.

СКОРПИОНЫ. Период судьбоносных решений. Но не торопитесь воплощать их в жизнь, всему своё время. Не лишайте себя роскоши общения.

Благоприятные дни: 17, 18. Неблагоприятные дни: 15.

СТРЕЛЬЦЫ. Период удачен для обдумывания финансовых операций. Доверьтесь своей интуиции. Возможны служебные романы.

Благоприятные дни: 16-18. Неблагоприятные дни: нет.

КОЗЕРОГИ. Не стесняйтесь крыльев, выросших у Вас за спиной. Любовь и творчество до краев наполнят Вашу жизнь. Ложку дегтя могут добавить друзья. Сейчас не время прислушиваться к их советам.

Благоприятные дни: 16-18. Неблагоприятные дни: 19, 21.

ВОДОЛЕЙ. Период угрожает серьезными испытаниями как на службе, так и в личной жизни. Действуйте честно и открыто, контролируйте свои эмоции и все образуется.

Благоприятные дни: 18, 21. Неблагоприятные дни: 15, 19.

РЫБЫ. Пришло время заняться самообразованием, причем делать это рекомендуется вместе с супругой (супругом), в крайнем случае с детьми.

Благоприятные дни: 18-20. Неблагоприятные дни: 15, 17.

ДИОНИСИЯ

УМНОСТИ ОТ УМНЫХ О ЛЮБВИ И БРАКЕ (в том числе писательском)

Брак - это продолжение любви иными средствами.

Геннадий Малкин

В любви теряют рассудок, в браке замечают потерю.

Моисей Сафир

Многие мужчины, влюбившись в ямочку на щеке, по ошибке женятся на всей девушке.

Стивен Ликок

Жить с человеком, которого любишь, так же трудно, как любить человека, с которым живешь.

Жан Ростан

Я не знал, что такое счастье, пока не женился, но тогда уже было поздно.

Макс Кауфман

Мужчина женится, потому что влюбился. Женщина влюбляется, потому что хочет выйти замуж.

Анри Дювернуа

Брак - пожизненная кара за любовь.

Рената Шуман-Фикус

Брак - это чудо превращения поцелуя из удовольствия в обязанность.

Хелен Роулэнд

Брак - это долгое плавание в тесной каюте.

Айрис Мердок

Заключение брака: формальность, необходимая для получения развода.

Оливер Херфорд и Джон Клей

Брак - это гавань в бурю, но чаще - буря в гавани.

Жан Пти-Сенн

Н Е Ф О Р М А Т

- И что это ты мне принес? - ехидно спросил музыкальный редактор радиостанции "ГОП-СТОП FM" Владимирский начинающего автора-исполнителя Илью Шулявского.

- Песню, - не совсем уверенно пробормотал Илья Шулявский, по паспорту Степан Горбенко.

- Еще бы сказал - романс! Песни остались в прошлом веке - это не наш формат, а мне нужен шлягер!

- Так ведь все равно должны быть слова и музыка.

- Кстати, о словах. Что это за начало - "Раз пошли на дело..."? Извини за резкость, но ходят только "до ветру". Нормальные пацаны на дело ездят на крутых тачках. И почему только "раз", их что, на первой "стрелке" всех "замочили"? Как тебе, например, такой пассажик - на бордовом Бэнтли за 100 тысяч евро?..

- А почему евро?

- Ну напиши фунты - еще круче будет. Да и вторая строчка "... я и Абрамович..." - тоже не фон-тан. Если ты про того, который там, то он вообще на личном самолете мотается по делам.

- Тогда, может, вообще без фамилий?

- Точно, а то еще по судам затаскают. Вставь какое-нибудь "погоняло" типа "я и Васька Фу-фел"!

- Так я доработаю? - с надеждой спросил Шулявский.

- Чтоб завтра к утру как штык! Да, и не забудь вписать меня в соавторы. И последнее. Хоть ты и закончил консерваторию, выбрось эти синкопы, доминантсептаккорды и "фуги с бахами". Не наш формат! Оставь четыре, нет три простеньких аккорда.

- Типа "ре минор"?

- Во-во, в миноре. Чтоб пожалостливей было! Пипл это хавает!

Александр Семиков

Газета
«Література та життя»

Видавець -

Всеукраїнська творча спілка

«Конгрес літераторів України»

Свідоцтво КВ № 12997-1881Р

від 20 серпня 2007 року

Шеф-редактор -
Юрій Каплан
Головний редактор -
Станіслав Бондаренко

Редколегія:
Валерій Басиров, Юрій
Бедзик, Наталія Лизогуб,
Лариса Скорик,
Петро Толочко,
Леонід Череватенко.

Комп'ютерний дизайн -
Марат Страковський
Коректор -
Світлана Ленська
Наша адреса:
Конгрес літераторів України
вул. Ярославів Вал, 36, оф. 105,
Київ, Україна
Тел.: (044) 272-58-76
E-mail: lit_life@inet.ua

Редакція може не поділяти
думки автора.
Рукописи не рецензуються
та не повертаються.
При підготовці до друку
редакція має право на
стилістичне редагування
та скорочення матеріалів.

Редакція залишає за
собою право листуватися
з читачами лише на
сторінках газети.
За зміст рекламних
оголошень несе
відповідальність
рекламодавець.
Наклад - 5000 прим.